

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKÄ DAGBLADET

Laupäeval, 2. märtsil 1974

Nr. 17 (3905)

16. aastakäik

Artikkel Dagenis: Meie maailmasüüme on kartlik ja arg...

Kui kaua peab Solzhenitsõn hüüdma enne kui me ärkame?, küsis ajalehes Dagen Alex Militis ja jätkab: Meie maailmasüüdametunnistus on arg. Meie nutame kui kuuleme ägamisi "tiigripuuridest" kuid topime vatti kõrvadesse, et mitte kuulda neid, keda piinatakse laagrites ja vanglates N. Liidus. Millal läheb Olof Palme koos Dmitrij Paniniga meeleavaldusrongkäigus Sergeli väljakule (siin meenutatakse, et ta seda tegi Põhja-Vietnami esindajaga).

Artiklis üteldakse, et rootsi n.n. maailmasüüdametunnistusel on alati kerge olnud kriitiseerida vägivaldat maailmas. Valitsus kuulutab julgelt välja sanktsioone ja boikotte riikide vastu, kus kodanikud ei naudi inimõigusi ja vabadusi. Peaminister marsib käsikäes sõdapidavate vabastusliikumiste esindajatega demonstratsioonides Stockholmil tänavail.

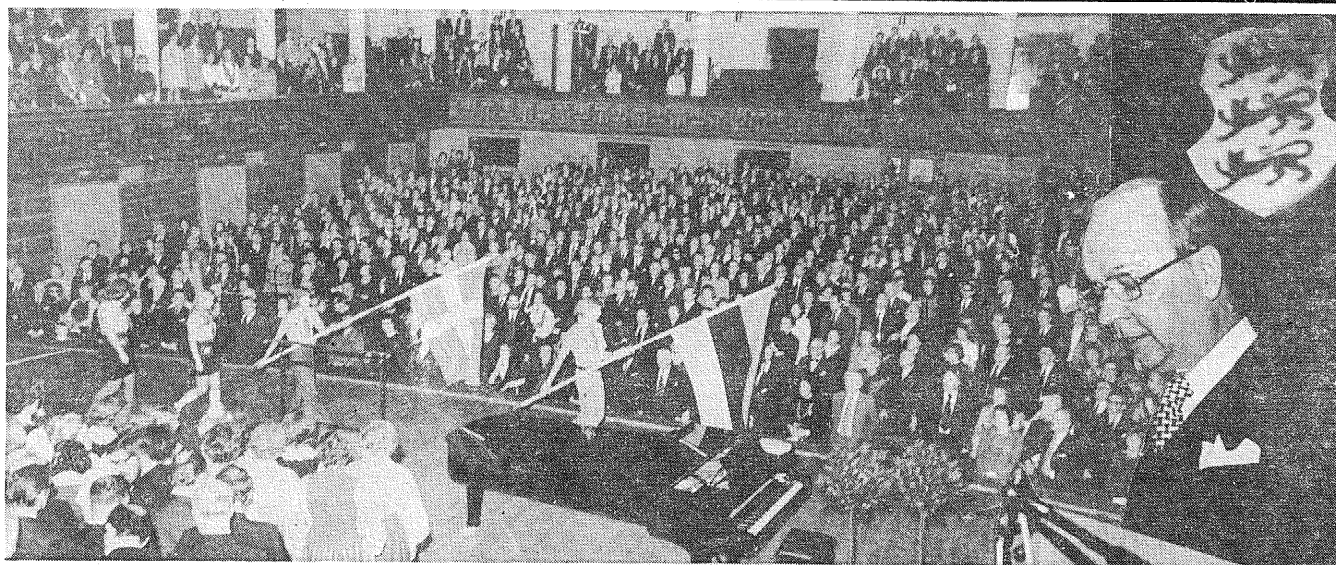
Suursaadikud riskivad eluga, et päästa poliitilisi põgenikke ning teevad saatkonnad tagakiusatud inimeste pelgupaikadeks. Rüüripäevaerakõnnakul seisavad suurte massimekorjamiste taga.

"Meil on täielik õigus astuda pühakojas esiritta, lüüa vastu rinda ja alandlikkuses hüüda: Hurraa, küll me oleme tublid", ütleb autor, kes meenutab et

Rootsi on alati valvel: Tshillis, Kreekas, Lõuna-Aafrikas, Vietnamis, Laoses, Kambodžas. Siin ollakse poliitikas kaugete nägevad.

Kuid raskusi on lähedale nägemisega, konstateerib autor. Kui suunata pilk Saigonile, siis viib otseteed üle Tallinna, Leningradi ja Moskva. Need on liiga lähedased linnad ja seal ei

Järg lk. 11

Stockholmis kogunes Kontserihoone suurde saali täisarvuline publik, pildil püsti tõusnud tervituseks Eesti ja Rootsi lippudele, milliseid sisse kannavad skautlikud noored. Esiplaanil laval osa mees- ja naiskoori ühendatud segakoorist, mida juhata-

sid Lembit Leetmaa ja Hilma Nerep Mossin. Paremal adv. Ervin Pang, kes kõneles Konstantin Pätsi sünni 100-aasta juubeli puhul eesti suurmehe mälestuseks. (EPL-foto Lepper).

Erakorraliselt elav eestlaste ühtumine E. V. aastapäevaga

Eestlased on truid eesti Vabariigile – seda tõendas ka seekordne erakorraliselt arvukas kogunemine Iseseisvuspäeva aktustele üle maa. Stockholmis kontserthoones oli täismaja, samuti Göteborgis, Eskilstunas, Norrköpingis, Uppsalas, Lõuna-Rootsi keskustes jne. Kui kõneldakse mitmest kodakondsusest, siis Eesti Vabariigi kodakondsus on see, mida eestlased ise oma kodakondsusena tunnistavad ja mis, nagu Stockholmis aktusekõneleja Heinrich Marki juriidiline analüüs kinnitas, ka jätkuvalt kõikidele eestlastele kuulub.

Stockholmi-aktuse noorim kõneleja, üliõpilaskonda esindav Mart Nõmm rõhutas, et eestlased erinevates maades ja kodumaal ei tohi lahuses elamise tõttu üksteisele võõraks jääda, eestlaste vahel peab alati side olema, et ükskord, kui lõppsiht, Eesti Vabariik taastatakse, ei oleksid kogunevad eestlased erinevatest maadest üksteisele päris võõrad:

"Meie kõikide siht on kunagi tagasi minna oma vabastatud kodumaale ja kui see siht on saavutatud, siis peame end tundma ühe rahvana."

Kõneleja kirjeldas ohtusid võõras ühiskonnas, kus eriti ohtu satub emakeel, üks täht-

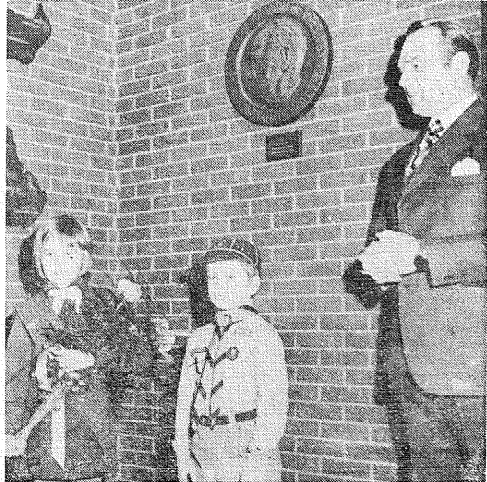

samaid osi rahvuse identifitseerimisel. Ta leidis, et lugu muutub siis tõsiseks, kui noore mugavuse mõttes hakkavad omavahel võõrkeelt ja mitteemakeelt tarvitama:

"Meie ei tohi nõustuda olukordadega, mis on suunatud meie rahvuse kaotamisele, peame alati oma rahvuse säilimise eest väljas olema," mainis Mart Nõmm, mõeldes, et see on noortele raskem kui vanadele, kes ise on võidelnud Eesti vabaduse eest higi ja verega.

Järg lk. 11

Pätsi mälestus- märk Torontos

E. V. Kanada-aukonsul Ilmar Heinsoo avas Toronto Eesti Maja seinale kujur Aug. Mikkilsoo poolt valmistatud Pätsi mälestusreljeefi pronksis – noorim sugupõlv astiteeris.

EPL

Kompromiss

Laupäeval, 2. märtsil 1974

Valitsevad sotsiaaldemokraadid saavutasid kompromissi keskerakondade, cerni ja folkpartietiga käibemaksu alandamise küsimuses. Sotsialistid, kes krampplikult vastu olid käibemaksu vähendamisele konjunktuurpoliitilise vahendina, andisid pisut järele, nõustudes maksu vähendada 3 protsendi võrra lähema poollaasta jooksul, misjärele "moms" taas normaalkõrgusele viiakse.

Keskerakonnad taganesid nõutud viielt protsendilt kolmele. Eemale jäid moderaadid, kes eelistavad otseste maksude alandamist ja kommunistid, kes soovivad käibemaksu täielikku likvideerimist toiduainetelt.

Kui suur on "moms" alandamise efekt, jääb ära näha. Keskerakonnad rõhutasid juba alguses, et vähendamine alla 5 protsendi vaevalt annab soovitud efekti. Ja näib tõepoolest, et kergendus muutub üsnagi vaevalt nähtavaks samal ajal selgunud hinnatõusude tõttu — ainult deisembrist jaanuarini kerkisid hinnad poolteist protsenti ja kõigil on teada, et inflatsioonitakt on viimasel ajal kiirenud, s.t. et hinnad kuust-kuusse tõusevad.

Kas jookseb rahvas teadmises, et vile ja poole kuu pärast "moms" elukallidusele veel "eriniansi" juurde paneb, tarka kaup sisse ostma? See ei ole sugugi kindel, sest kõik märgid näitavad, et reaaltulud on hakanud vähenema ja inimesed on üha ettevaatlikumad oma väljaminekutes.

Äsjane kiire õitkris näitas kõigile kui järsku võib tekkida kriis ja seda võibolla uuestigi. Kriis jättis muldugi oma tugevaid jäljed alaliseks hindadesse ja see on Rootsi hetke suurimaks probleemiks. 1949-ndast aastast alates, mis oli konsumendiindeksi aluseks, on hinnad nüüd juba tõusnud kolmekordseks (indeks on praegu 301).

Kõik erakonnad on teadlikud kui raske on hetkel valitseda selle taustal, et "headel aastatel" välja kujunenud subventsioonistemeid neilavada üha rohkem raha ja seda on üha raskem koormatud maksumaksjalt sisse võtta. Selle taustal on saavutatud kompromiss eeskätt poliitiline kokkulepe uute valimiste vältimiseks,

mida eriti ei soovi hetkel (riigipäeval 175:175 ja SIFO-galupid allakäiva populaarsusekurviga) sotsiaaldemokraadid kui ka viimasel ajal teenimatult vähjakäiku teinud rahvaerakondlased (kelle kirstunaelaks tahtis hakata riigipäevaliige Sjöholm, kes lubas aidata sotsiaaldemokraate, kui hääletamiseks läheb ja sellega eemaldu oma erakonna liinist). Kõikumus on muldugi, kui kaua raskel ajal saab valitseda efektiivselt hädakompromissidega?

Muide peab olukorra selgitamiseks ka meele pidama, et valitsuserakond oli nn. ergutuspaki ulatust suurendama neljale miljardile, mis vastab sellele raamile, millise keskerakonnad ja moderaadid üles seadsid ja mis tähendab sotsiaaldemokraatide järeleandmist tervelt 1,2 miljardi krooni ulatuses.

Tagasi minnes inflatsioonijuurde on huvitav vaadelda hinnatõuse möödunud aasta jooksul, kus toiduained tõusid hinnas 6,4, üürid 5,9 ja korteriküttelisa 45,5, riietus ja jalatsid 5,1, alkohol ja tubakas 6,9, mõõblid ja majapidamistarbed 7,0 ja mitmesugused muud kaubad 8,7 protsenti.

Keskmiselt tõusis aasta jooksul hinnatase 8,4 protsenti. Kuna sellele eelnenud aastal oli hinnatõus 5,7 protsenti, siis markeris juba see kiirendust varasemast "normaalinflatsioonist", mis oli aastast keskmiselt 3-4 protsenti. 1969-ndast aastast peale kiirenes takt peagu kahekordseks ja see ongi see, mis tekitab probleeme, eriti kus raske on arengut takistada.

Raha väärtus kahaneb ja nii kiiresti, et tavaline pangaprotsent ei suuda väärtusekahenemist hoiuste juures takistada, eriti arvates, et teatud summat ületades ka protsent maksumatatakse. Väikeste kapitalide omanikud kannavad siin eriti kaotusi, sest sellised varandused on harva platseeritud väärtuskindlamatesse väärtustesse, nagu aktsiad, kinnisvarad jne. Sellele on lisandunud olukord, kus "kätte jääv" summa palgast või muust sissetulekust oma reaalaajastuse omanemas juba mitmeid aastaid: kollektiivlepingud ei ole annud talt kompensatsiooni.

Maksustamispoliitika tabab sellega kõige raskemini just väikesäästjaid, kelle maksu- ja tarbimisvõime paratamatult kahaneb just majanduspoliitika tõttu. Sellest arengust ei ole seni leitud väljapääs. Retsepte on mitmeid, neist kahtlemata efektiivselt allikmaksu vähendamine palgakadid. Aga kust tuleb siis raha nendeks miljardiljaminekuteks, mida riik vajab varem otsustatud ja kavatsutatavateks reformideks? Juba praegu tõuseb inflatsioon kiiresti nende arv, kes oma palgast üle poole peavad loovutama otsesteks maksudeks.

KLA

A. Reinans Norrköpingis: Meie koostööst oleneb tulevik

Aktusele Norrköpingis kogunes umbes 170 osavõtjat. Aktuse avas Eesti Kodu esimees Jaan Allas tervitades kokkutulnud ja meenutades, et tähistame niihästi EV aastapäeva kui Konstantin Pätsi 100. sünnipäeva. Ka aktusekõneleja Alur Reinans peatus Konstantin Pätsi juubeli hiljem käsitledes eesti rahvusgruppi aktuaalset olukorda Rootsis. Kõneleja leidis teatud paralleele praeguse olukorra ja selle aja vahel sajandi algusel kui Konstantin Päts asus Tallinnas eesti seltskonda organiseerima. Nii siis kui nüüd oleneb rahvusgrupp tulevik suurel määral oma jõust, sellest kuivõrd suudame end õppimiskohaselt organiseerida.

Kujunev rootsi väijumispoliitika — kus põhijapanevad ettepanekud esitatakse ligemal ajal — annab suuri võimalusi. Nn. "Invandrarutredning" paneb ette toetada vähemuskuulure esilek tõustega otseste kultuurilisteks tegevuseks, s.t. teatritegevust, kirjanduslikku tegevust jne. vähemusrühpe keeltes, teiseks pannakse ette toetada vähemusrühadele loomise tegevust.

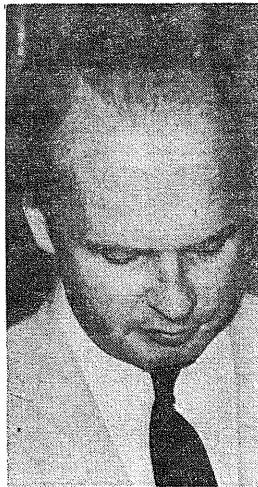
Kultuuritoetuse puhul on olnud juttu paari miljoni krooni suurus- test summadest aastast, seda tuleb võrrelda praeguse olukorraga, kus sellist toetust üldi üldse ei esine. Samuti on organisatsioonide toetuse puhul tegemist suurte summadega, suurematest vähemus- või siserändajate organisatsioonide puhul oleks toetus vähemalt kuskil saja tuhande krooni piires aastast.

Loomulikult on need veel ettepanekud, ei ole kindel, et neid rakendatakse just sellel kujul. Kindel on aga, et uus poliitika on teel. Kui eesti rahvusgrupp jõuaks Rootsi, oli rootsi ametlik hoiak väga seige, oodati kiiret rootsistumist. Et see rootsi poliitika nüüd on muutunud suured määral ka eestlaste püsiva selgitustöö ja püüete tulemus.

Kurvem on aga küsimus, kas eesti organisatsioonid suudavad neid eeliseid ära kasutada mida uus poliitika pakub. Organisatsioonide toetuse ettepanek ehitab mõttele, et toetusega tsentraalsele organisatsioonile toetada tegelikult kohalikele organisatsioonidele.

Lõppsiht on ju, et üksikud vähemusrühad liigendatakse ka kultuurilise ja sotsiaalseks vajaduseks rahvuslikul pinnal rahuldada. Meie kesksed organisatsioonid aga, kes nüüd Stockholmis on väga agardalt tegevuses ja just endale kindlustada oma riiklikust toetusest, vaevalt on sellises eivas kontaktis kohalike eesti organisatsioonidega, et see toetus tõesti tuleks kasuks eestlastele üle maa.

Kõneleja lõpetas täiteerides Konstantin Pätsi juhtkirja aastast 1913 kui enne Tallinna linnavoli-

ALUR REINANS

kogu valimisi Pätsi korduvalt oma lehes Tallinna Teataja kutsus üles eestlast hääletama ühise sihi saavutamiseks. Ühe juhtkirja lõpetas Päts lausega "Praegune silmapilk nõuab meie käest: jagame tööd küll ühendame kõik oma jõud!" See lause on väga aktuaalne ka praegu Rootsi eestlastekonnale.

Musikaalises osas esines oma lapsepõlve Norrköpingis veetnud noor berton Andres Kukk-Groenius saades väga sooja vastuvõtu osaliseks publiku poolt ning N. r. k. õpetaja eesti segakoor J. Aro juhatusel. Lõpposa aktusele ütles skautlike noorte juht Heinar Valk tänades publikut ja esinejaid.

Pärast aktust oli kaetud ühine kolvilaud Eesti Kodus.

Stockholmi Algkooli kevadpidu

24. märtsil kell 14.00 toimub traditsiooniline Eesti Algkooli Kevadpidu, Skanstulli Gümnaasiumis, Bohusgatan 24-28. Korraldajateks on nagu tavaliselt Stockholmis Eesti Algkooli ja kooli Sõprade Selts. Pääsmete hind on täiskasvanule 10 kr ja koolilastele lastele 2kr.

Eeskava koosneb nii deklamatsioonidest kui ka muusikalistest etendustest, mida õpilased esitavad. Peo kõrgpunkt peaks aga olema — nagu eelmistel pidudelgi — laste poolt esitatud näidend.

Peol on ka võimalik loosiõnne proovida, einelauas tuttavatega vestelda, või ainult meeleolumuusikat nautida. Oma oskuseid lauamängude alal näitavad veel Stockholmis Eesti Lastela mudilased.

Niisil tuleks igalühel, keelil on huvi eesti kooli vastu, üldalmainitud tähtpäeva peokülalistamiseks kinni panna, sest peokülalistamisega toetame Eesti Kooli.

Peakoosolek Kirjandusõhtu

GÖTEBORG (EPL) — REE GÖteborgi Üldkogu aasta-peakoosolek toimub pühapäeval, 17. märtsil, algusega kell 15, Eesti Maja suures saalis. Pääsakorras: 1. Koosoleku rakendamine. 2. Aruanded. 3. Eelarve ja tegevuskava. 4. Valimised. 5. Koosoleku tekkinud küsimused.

Pärast koosolekut, algusega kell 17, leiab aset samas kirjandusõhtu, pühendatud Artur Adsonile seoses tema 55. sünniaastapäevaga (mis möödus 15. veebruaril). Ülevalts Artur Adsoni loominguks annab Arvi Moor. Kirjaniku võrumudelid luulet deklameerib Eva Merike Kangro ja proosakart loeb Peeter Koger. Õhtu kaunistab soolauludega sopran Hilja Ivalo.

Torontos suri 16. veebruaril Hillar Vitta, sünd. 26. juulil 1929 Tallinnas. Hillar Vitta, dr. Ann Vitta poeg siirdus Kanadasse Rootsi, kus ta Stockholmis oli algaastail aktiivne "Kalevi" skautliikonnas.

Uute õpilaste registreerimine

Kõik lapsed, kes on sündinud 1967.a. või varem ja ei ole alanud õppimist koolis, on koolikohustuslikud.

Stockholmis ja ümbruskonnas elavatel eesti lastel on meeldivaks võimaluseks alata õppimist Stockholmis Eesti Algkoolis, Stockholmis Eesti Algkooli 6-klassiline riiklik toetusgrupp erakool, mis hõlmab kehtiva koolikorralduse kohaselt alg- ja keskmaste. Koolil on Stockholmis Koolivalitsuse täielik tunnistus õpilaste koolikohustuse täitmiseks.

Kool asub Storkyrkoskola juures, Svartmangatan 20-22, 111 29 Stockholm. Kooliümbritud on värskest renoveeritud ja asuvad Vanalinnas kultuurikeskuses. Oma asukoha tõttu on kool kergesti juurde pääsetav ka Stockholmis eslinnadest tulevatele õpilastele. Metroga sõites — "Gamla stan" peatus.

Pärast lõunat on lastel vajaduse korral võimalik viibida Eesti Lastela moodats ruumides, Wallingatan 32, 111 24 Stockholm.

Õpilased, kes saavad hiljemalt 31. det. 1974 7-aastaseks, on koolikohustuslikud ja tulevad registreerida kooli, et alata õppetööd 1974.a. sügispoolaastal.

Uute koolikohustuslike õpilaste registreerimine Stockholmis Eesti Algkooli on alanud ja viimaseks tähtajaks on 18. märts 1974. Õigeaegne registreerimine on vajalik eelbõde tegemiseks ja klassiruumide arvutamiseks.

Registreerimisel vajalikud andmed: õpilase nimi, sünniaeg, sünninumber, aadress, postinumber, postkontor.

Registreerimist võib teostada igal tööpäeval kella 9.00—14.30 kooli telefonil 10 64 26, suuliselt koolis või kirjalikult aadressil: Stockholmis Eesti Algkool, Svartmangatan 20-22, 111 29 Stockholm.

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhani Kokka
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor
Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 11 r.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstuna Jüri Asu
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusravete postiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta ..... kr. 170:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 62:-
Kuu ..... kr. 17:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kulturs
Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Kohalik elu

STOCKHOLM

EFÜR aastakoosolek

Eesti Filatelistide Ühing Rootsis aastakoosolek toimub neljapäeval, 7. märtsil kell 19 Eesti Majas, Wallingatan 34.

Koosoleku päevakord ilmus Marginaalid nr. 4-jas.

GÖTEBORG

Tallinna kevadpidu

Tallinna lipkonna kevadpidu toimub laupäeval, 9. märtsil kl. 18.30 Munkbäcki kooli saalis. Kavas noorte etekandeid, maailmalangas kõverpeeglis, einelaud, laager ja tombola. Tallinna lipkonna noored ja juhid ülevaade kõikidele teretulemast rõõmsalt noortepeole.

Woodstockis, Illinois osatigis suri 28. jaanuaril Elsie Jurs, sünd. 23. veebruaril 1895 Vana-Põltsamaal.

Hamiltonis, Kanadas, suri 12. veebruaril Evald Kasper, sünd. 23. jaanuaril 1917 Aulus.

EESTI
KULTUURI
KOONDIS
POSTGIRO 57588

Aktuse muusikalises osas esinesid Stockholmis (vasakult) Harri Kiisk, Celia Aumere, Valdek Jürisoo, Hilma Nerep-Mossin ja Lembit Leetmaa (EPL-foto Lepper)

K. Päts likvideeriti? Stockholmi-aktuselt

Eesti Vabariigi aastapäeva aktus Stockholmis kujunes meeldejäävaks manifestatsiooniks nii rahva osavõitluse kui aktuse sisult. Kuigi Kontserthoone suur saal pärast hoone restaureerimist on kasutajatele muutunud üllalikuks, on tänuväärt, et Eesti Rahvusfond on julgenud riski kanda ning eestlaste suurima rahvuspuha viia jälle linna esinduslikumasse saali. Seda on ka rahvas mõistnud, kes vaatamata kõrgendatud pääsmete hinnale on kohal, demonstreerides ka seda, et risk on vaid teoreetiline: ka kolm aastakümnet paguluses ei ole suutnud hävitada meie vajadust kokkutulemiseks Eesti Vabariigi aastapäeval, eesti rahva suurimal pühäl, mis tähistab enesemääratamist.

Saalis oli pooleistuhat inimest, pidulik tunne kõigil südames, kõrvald lahti kõigele hästi öeldule kõnedes ja kaunile kontsertosades, käed aplausivalmis kliduvaldusiks. See oli ergas publik, osalt naised rahvariietis, kes kogunes Kontserthoone saali, mis päevakohaselt oli kaunistatud suure sinimustvalge roseti ja riigivapiga poodiumi kohal, loorberipuukestega ja lillekorviga kõnetooli ümber. Ja uljalt mõjusid ka lipuväljad ning lipuvahetused, rõhutatud, et ka noorus kuulub eesti rahva vabaduslikkuse ja võitluse.

NOORED, HOIDKE EESTI KEELT!

Avasina üllatavaks ja nooruselisele üllatavaks Mart Nõmm Göteborgist, kelle kõnet on refereeritud täna sellel eelkõl. Et tekkanne heas eesti keeles rõhutas, et eesti noorus ei ole unustanud oma vanemat keelt. Traditsioonile vastavalt tervitav ta kokkuvõtteid, eeskätt Vabadusriigi kavale, vabadusvõitlejaid Vabadussõjast ja viimastest sõjast, rõhutades, et eestlastele kui rahvusele on suur asi, et nende ajalugu hõlmab ka iseseisvuse saavutamist.

Ta palus leinaseisakust mälestada langenud kodumaal eest. Kõneleja avaldas ka Rootsi kuningale, valitsusele ja rahvale tänu eestlaskonnale uue kodu võimaldamise eest, milliste tänu väljenduseks lauldi ühiselt rootsi hünnil.

Kuna tänavuse Iseseisvuspäeva eelõhtul, 23. veebruaril langes ka Eesti Vabariigi silmapaistvaim riigimehe ja Eesti Vabariigi presidenti Konstantin Pätsi 100-nda sünnipäeva tähistamine, siis oli ka Stockholm-aktusel, nagu kogu maailmas muuljal, programmi võetud mälestuskõne temale. Kõneleja oli teadmatuses kadunud riigimehe erakonnakaaslane ja akadeemiline kaasvõitleja - korp. Fraternitas Eesticaat advokaat Ervin Pang, kes põgusalt puudutas Pätsi elu ja teinud eesti rahvale eestluse eneseteadvuse organiseerijana ja iseseisvusemõtte toetajana nii E.V. väljakuulutamisel

kui hiljem korduvalt riigivanemana ja lõpuks riigihoidjana ja esimese presidendina. Kõneleja ütles m.h.:

Meil ei ole vaja isikukultust. On täiesti loomulik, et meil on erinevad poliitilised arvamised ja hinnangud. Meil pole ka vaja igat Konstantin Pätsi sammu õigeks pidada, kramplikult vältida, et midagi ei oleks saanud paremini teha. Meil on aga põhjust tänu ja austusega meenutada neid, kes ehitasid iseseisva Eesti riigi. Täna, Eesti Vabariigi 58-ndal sünnipäeval ja Konstantin Pätsi saja-aasta juubelil, on meil eriti põhjust teda meenutada.

Eesti Vabariigi ja Konstantin Pätsi saatusest on lahutamatu. Päts sündis ärkamisaja koidikul, kui loodi esimesed alused tulevaseks omaks riigiks. Ta sai täiskasvanuks venemastamise surve all. Tema elu kõrgpunktiks on Eesti Vabariigi ühine võitlus kolme kümnendite aastate lõpul, kus kõik paistis paremuse poole minevat. Tema elu loojangis aga langeb kokku sõdade ja okupatsioonidega.

KOKKULEPPE-MEES

Konstantin Pätsi teened rahvajuhina, riigimehena ja poliitikuna on meil kõigil teada. Et tema tähtsus ajaloo perspektiivis jääb püsima ja aja jooksl suureneb - ka selles oleme veendunud. Kuid üht joont tema iseloomu ja tegevuses oleme ehk liiga vähe tähele pannud. See on joon, millest aegade jooksul meie rahvas õieti puudust on tunnund ja millist joont ka lai pagulaskond oma juhtidele sageli on oodanud: leplikkust, kokkuleppe ja kompromissivõimet. Ka kriitiliselt aastal 1934. kui Eesti ühendasid uude poliitilist võimud Euroopast, kuulutas Konstantin Päts koos kindral Laidoneriga kaitsesekurkora välja - kokkuleppe poliitiliste parteidega. Seda kokkulepet püüdis ta laiendada kogu iseseisvuse perioodi kestel, kuigi kõik katsed selleks pole avalikkusel teada.

Meie ei tohi unustada, et kõik poliitilised koostööd ja kokkulepped

üritused ning riikliku kontinuiteedi taotlused tuginevad sellele iseseisva Eesti valitsusvõimule, mille eesotsas oli Konstantin Päts. Kui temal viimase iseseisvuse 5-aasta perioodil ei õnnestunud poliitilist kokkulepet n.ö. seinast-seinani teostada, siis pole meil poliitikutel põhjust temale selles etteheited teha, kuna meie siin ei ole niisugust seinast-seinani kokkulepet kolmekümne aasta kestel saavutanud.

Kokkuleppe-teemat esitab Konstantin Päts sageli oma juhtkirjades Teataja ja Tallinna Teataja perioodides. Veebruaris 1933 võtab ta korduvalt sõna järjekorras linnavolikogu valimise puhul, öeldes eestlaste valimistest osa võtma. Ühe juhtkirja lõpetab ta lausega: "Jagame tööd, kuid ühendame kõik oma jõud!" Seda lauset oleks põhjust ka tänapäeval korrata. Ja ikka korrata!

PÄTS LIKVIDEERITI?

Kõneleja puudustas ka K. Pätsi loobumist võimalusist põgeneda välismaale ja rõhutas, et sellele kartmatule mehele, kes kunagi kartuse pärast midagi tegemata ei jätanud, oli ilmselt võõras oma rahva juurest lahkumine - see oli üks nagu ta elutöö reetmine. Ta jagas oma rahva saatust. Ja puudutas Pätsi enda traagikat pärast vangistamist tema talus 30. juulil 1940, mis viis ta teadmatusse, nimetas kõneleja ka neid tihti vastuolulisi teateid, mis on levinud Pätsi saatuse kohta.

Siin märkis ta Pätsi tõenäolist viibimist enne surma Eestis, kust ta kuuliduste järele rahva kasvava huvi hävitamiseks kiiresti ära viidud KGB poolt. Teine versioon, mis näidab Rootsi on jäänud, jutustab, et okupatsioonivõimud otsustanud talle eesti rahvuskangelase ilu-veiderida, mis ka toimumud. Tema haud onud mitu päeva lahti, kusjuures inimestele öeldud, et nädal pole enam mõtet sila tulla - Päts on ju surnud...

Ervin Pang lõpetas oma sõnavõtte.

On arusaadav ja mõistetav kui täna küsitakse ja see küsimus ka

**EESTI MAJA
WALLING. 34-1**
Pereainel: 21 81 34
Majavanem: 11 47 77

Seltskondlikud ruumid on avatud äripäeviti kell 11.30-19.00 laupäeviti kell 14.00-17.00 kuld pühapäeviti on ruumid suletud.

Sooja toitu serveeritakse Eesti Majas äripäeviti kell 11.30-13.30 ja 17.00-18.30 (laupäeviti on vaid kohviku osa avatud).

Ruumide üürimine toimub Eesti Maja perenaise kaudu telefonil 21 81 34. Küsige ka menüü ettepanekuid! Kui on erilisi soovide, katsume neid lahendada.

Majavanema büroo on avatud teisipäeviti kell 9.00-18.30 kolmapäeviti kell 11.00-15.00 ja neljapäeviti kell 14.00-18.00.

Majavanema telefonil: 11 47 77.

Pääsesid läände

Kodumaa okupatsioonivõimude loal külastas Rootsis öde Elfride Kübar, Ameerikas sugulasi Vello Sillam, Kanadas elavat öde Salmne Laas ning venda Meta Lusik.

MART NÕMM

Nõukogude Liidu võimudele esitatakse: Milline saatust tabas Eesti Vabariigi presidenti Konstantin Pätsi Nõukogude Liidu vangistuseks? Juba see tõsiasi, et kahekskümnendal sajandil võib ühe iseseisva riigi riigipea kaduda, ilma et temast midagi teada antakse - see peaks mõtlema panema demokraatliku maailma.

1936 püstitasid Tahkuranna elanikud mälestusmälestuse Eesti Vabariigi sünnikohta. See püstitati nõukogude esimese okupatsiooni ajal. Meie ei tea, kas on ta haud, meil ei ole kohta kuhu asetada kimbuke liili oma presidendile mälestuseks. Loogem talle aga mälestusmärk oma mõtteks ja südameks. Kandem ja hoidkem mälestust temast ja tema tööst.

Ja uskuge, et kord jälle Tahkuranna legendikule püstitatakse kivist ja pronksist sammas meenutuseks, et seal sündis 23. veebruaril 1874 Eesti Vabariigi suurim riigimees ja esimene president - Konstantin Päts.

Kõneleja andis lühikeseks kokkuvõtte sisut ka rootsi keeles saalis viibivate arvukate väliskülastajate ja ajakirjanike jaoks.

Mary Lemba, helilooja Theodor Lemba Venemaal viidud poja abikaasa, tähistas New Yorgis 70-aastast sünnipäeva. Mary Lemba on USA-s töötanud arstiristade tööstuses ja kasvatatud üles poja, kes töötab pärast ülikooli lõpetamist panganduse alal.

Aino Suuberg New Yorgist käis Portugalis, et seal kohata oma merekaptenist meest Mihkel Suubergi, kes seal viibis ühe maailma suurima õlitanker kaptenina.

Järgnes Heinrich Marki aktusekõne, mille kokkuvõtte on esitatud eraldi. Rootsi poolne kõneleja Anne-Marie Bratt ütles sooje sõnu eestlaste aadressil nende väsimatu vabadusidee kandmise kui ka efektiivse kultuuritöö eest. "Eesti aigkool Stockholmis on kujunenud päriks praeguses rootsi koollisolemis. Meie ei tohi aga kogu seda kiitust väljendada, mis kool väärt oleks, sest kusagil võidakse seda jälle valesti tõlgendada..." Ta nõudis eesti koolile kõrgemat, et kool oleks täielik ja maksimaalselt vastaks oma otstarbele. Ta avaldas ka imestust, et rootsi ei astu samme isegi nende eestlaste teletöödokumendideks vabastamiseks, kes on siin Rootsis sündinud rootsi kodanikena.

Sidudes inimõiguste küsimust Rootsi uue põhiseaduse eelnõuga, mille vastu kõneleja on praegu organiseerimas kodanike allkirjade-aktsiooni, rõhutas Anne Marie Bratt, et põhiseaduses peavad kodanike õigused olema põhjalikult ja efektiivselt kaitsitud, et neid palju lihtsa riigipäevatsusega ei saaks muuta. Ta kritiseeris veel tervaltalt rootsi monopolraadio vaikimist kõigest, mis sündinud Baltikumis, kuigi need maad on naaberriigis ja nende maade põgenikud elavad samas linnas, kus ringhääling asub.

MUSIKALINE OSA

Pärast vaheajaga esitas Valdek Jürisoo oma mahlaka ja madalameelset registreeritud ülatava basila nel laulu, lõpetades bravuur-sei Raimond Kulli "Kalevi lauluga" ja teenides suure aplausi. Klaveril saatis Harri Kiisk nii teda kui järgnevat solisti Celia Aumeret, kellega eesti tantsuõpetajad süüdi esitamisel arenes eriti inspireeritud kontakt. Celia Aumere oli lihtsalt suurepärane, oli üldine arvamine kunstiühe esinemise kohta, keda viimastel aastatel ei ole just sageli enam estraadil kohatud. Valmistatud publik kippus oma poolehoidu avama ka süüdi üksikute osade vahel, rääkimata ovaatsioonist lõpus.

Piduliku sündmuse finaalks oli Stockholmis Eesti Naiskoori ja Stockholmis Eesti Meeskoori ühine esinemine segakoorina Hilma Nerep-Mossini ja Lembit Leetmaa juhtimisel - kahe koori kombinatsioonilisele on meil nüüd "peale kauba" ka hääliuulev segakoor. Naiskoor esines rahvariidel, Kõlasid Võrgu "Lilledide", Lõdigi "Metsa" ja Aaviku "Hoida Jumal Eestit!" ja Aaviku "Hoida Jumal Eestit!" mis oma palvise hümnilisusega sunnib publiku üles tõusma. Ja sellele järgneski pärisühm - nüüd juba kooride ja publiku poolt vägevalt ja ühiselt laulduna.

Ja veel mis juhtus: just lipuvälja lahkumisel loeti ette tervitustelegrammi Eesti Vabariigile ja vabadusele allkirjaga "Isamaalised soomlased"... (EPL/K)

Rudolf Tobias' e 100. AASTA MÄLESTUSKONTSERT

Pühapäeval, 3. märtsil kell 16.00 Jakobi kirikus Stockholmis

Kaastegude: prof. C. Otto Märtson - arel

Eva Wilson-Märtson - sopran

EELK Peapõhikooli koguduse segakor

Juhatavad: Maaja Duesberg ja Jüri Raid

Göteborgi Eesti Seltsi aasta-peakoosolekult. Istuvad (vasakult): Evald Lilleste, Maria Soovik (juhatustihked), Henn Jõgis, (rev.-kom. esimees), Elmar Albast ja Hartvig Engso (juh.-liikmed). Seisavad (vasakult): koosoleku juhataja Heino Riimar, Johan Henning (rev.-kom.), Matti Karisaar ja Mart Nõmm (juh.-liikmed). (EPL-foto Kopler).

ETS Lõuna—Rootsi esimeheks P. Roos

Lund, (EPL). — Eesti Teadusliku Seltsi (ETS) Lõuna-Rootsi Osakonna aasta üldkoosolekul Lundis, Zoologia Instituudi Ruumes valiti uueks esimeheks fil. dr. Paavo Roos. Mõeldud tegevusaasta oli väga töörohke ja sisukas. Senisele esimehele dr. jur. Artur Taskale avaldati tänu ta algatusrohke ja hoogsa tegevuse eest viimase kahe aasta jooksul. Üldkoosolekule järgnes samas ettekandehütu, kus kõneles fil. lic. Tiit Kauri bioloogilistest preparaatidest vaadelduna elektron mikrooskoobiga. Hütu lõppes sõbraliku koosviibimise ja vestlusega teelana.

Üldkoosoleku avas ja juhatas esimees dr. jur. Artur Taska ja protokolli sekretär fil. lic. Tiit Kauri. Peale eelmise koosoleku protokollide ettekandmist ja kinnitamist esitas kassaruande laekur dotsent Olev Mathiesen, see oli tasakaalus kr. 3.195,45, näidates üleminevaid summasid kr. 1.092,33. Esitatud prof. Edgar Kanti nimelise Kapitali aruanne oli tasakaalus kr. 2.748,23 ja üleminevaid summasid kr. 1.748,23. Chelt anonüüm annetatalt oli laekunud kr. 1.000. Esitatud aruanded kinnitati, samuti 1974.a. eelarve kr. 2.800,- suurus, mis revisjoni komisjoni poolt heakskiidetud.

Järgnevalt sekretäri poolt ettekantud tegevusaruandest nähtus, et aasta jooksul oli edukalt läbiviidud:

15. veebr. m. a. sümposiumis vähemustrahvuste õiguskaitse korraldusest Eesti vabariigis, kus referendina esinesid dr. phil. Oskar Angelus, Lundist, dr. phil. Heilmuth Weiss, Saksamaalt, dotsent Elmar Nyman, Stockholmist ja Ivan Agrusovi ettekanne, Münchenist.

21. märtsi ettekande õhtul kõneles fil. kand. Evi Pärnoja-Swietlicka kromatograafilistest meetodidest analüütilises keemias.

15. aprilli Eesti ajaloo sümposiumil esinesid prof. Evald Blumfeldt ja ajaloolane Evald Uustalu, Stockholmist, dr. phil. Vello Helk, Kopenhaagenist, fil. kand. Hain Rebas, göteborgist ja fil. lic. Aleksander Lõit, Uppsalast.

18. mai ettekande koosolekul kõneles dotsent Ilmar Sulg perinataal meditsiinist ja abüülemarist madis Mägieste oma ettekandest järgis raseduse käiku koos komplikatsioonide võimalustega.

28. septembril kõnelesid ettekande koosolekul dotsent Tõivelemb Kivikas tuumaenergia, energiatõhusust ja mõeldavalt lahendusid ning dotsent Olev Mathiesen inimkonna tarvete piiratud ja tuleviku väljavaadetest.

28. oktoobri ettekande koosolekul koos kontserdiga kõneles muusikaetandlane Voldemar Aareld Kopenhaagenist, helilooja Rudolf Kopienast tema 100.a. sünnipäeva puhul.

1. veebruari ettekande õhtul kõ-

neles fil. lic. Tiit Kauri elektron mikrooskoobist ja bioloogilistest preparaatidest.

Tegevusaasta jooksul on peetud 6 juhatuse ja 1 revisjonikomisjoni koosoleku. Koigist läbiviidud üritustest on olnud osavõtt elav. Osakonnal on olnud 5 auliiget, kelle-

Fil. dr. PAAVO ROOS

dest lahkus surma läbi prof. Viiliem Oksanen. Liikmed on olnud 61 ja üliõpilasi liikmeid 10, seega kokku 76 liiget. Esitatud tegevusaruande kinnitas üldkoosolek.

Edasi võeti vastu miinimum tegevuskava all kolme ettekande õhtu läbiviimine, ühe sümposiumi korraldamine ja E.V. Tartu ülikooli aastapäeva tähistamine. 2. detsembril m. a. Tartu ülikooli aastapäeva aktusel pidas teadusliku kõne agr. lic. Kalju Valdmaa, Uppsalast, tänapäeva miljööhool-duse küsimustest.

Järgnevatel valimistel valiti tagasiastunud senise esimehe asemel uueks esimeheks fil. dr. Paavo Roos, kes avaldas oma eelkäijale jur. dr. Artur Taskale tänu tema senise kahe aastase viljarik-ka tegevuse eest. Uude juhatusse valiti senistest: dotsent Valev Ulbopuu, fil. lic. Tiit Kauri, dotsent Olev Mathiesen, fil. lic. Katrin Särk, dotsent Ilmar Sulg ja antikvaar Fred R. Allik ning uudea dotsent Tõivelemb Kivikas ja fil. kand. Eeva Merike Kangro. Asemeliks said fil. kand. Hans Angelus ja fil. mag. Pillemai Laas. Revisjoni komisjon valiti senises koosseisus tagasi: dr. phil. Oskar Angelus, cand. jur. Osvald Viirsoo ja cand. jur. Harald Viirsoo.

Üldkoosoleku lõpu tänas lahkunud esimees A. Taska kõiki, kes

Allkirjad G. Heléni algatusele

Rootsi Vabadusnõukogu oma viimasel koosolekul otsustas ühineda Folkpartietit juhi Gunnar Heléni poolt algatatud laia rahvusliku manifestatsiooniga ja aktiooniga inimvabaduste kaitses N. Liidus. Gunnar Heléni aktioon on vastus akadeemik Sahharovi poolt Moskvas avaldatud apellile, et seoses Solženitsõni maalt väljasaatmisega alustada ülemaailmset protestiaktiooni ja allkirjade kogumist.

Sahharov teatavasti nõudis rahvusvahelise kohtu loomist pole sa-jandi kestel N. Liidus toimunud roimade ja ebainimikkuse uurimiseks. Need roimad ei aegu kunagi ja nende ohvriks ei ole langenud mitte ainult lugematuid N. Liidu kodanikke vaid ka tuhandeid eurooplasi ja teiste riikide kodanikke. Samuti nõutakse apelliks kõigi materjalide avaldamist, mis annaks täieliku pildi Tseka, GPU, NKVD ja KGB tegevusest.

Rootsi Vabadusnõukogu oma kirjas Helénile loodab, et selle aktisooniga ühinevad kõik demokraatlikud parteid ja organisatsioonid Rootsis. Vabadusnõukogu on olnud poolt valmis aktisoonile kaasabi andma allkirjade kogumiseks. Vabadusnõukogu esimees Carl O. Nordin on neis küsimustes kontakti võtnud parteijuhtu Heléniga.

ELHÜ arveil 6,5 miljonit

Nagu Eesti Laenu-Holu Ühisuse juhatusarandest selgub, oli mõeldud aastal hoides tões eesti hoiukontol suurem kui kunagi varem — 1,3 milj. krooni. Uude nüüd juba 6,5 milj. kroonini. Hoiukontode arv on praegu 1.483.

ELHÜ valimiste viimaseks tähtpäevaks on 28. veebruar. Kõik kes ei ole saanud valimismaterjale, palutakse pöörduda A. Ventseli poole tel. 24 60 60.

ETS-i tööst on osavõtnud. Mõeldud kahe aasta töö on olnud stimuleeriv koos kaastöölistega ja eriti toreid juhatusega. Avaldas rõõmu, et uus juhatust on rikastunud kahe noorema jõuga.

Üldkoosolekule järgnes samas ettekande koosolek.

O.V.

Göteborgi E. Selts rakendab Pommeri stipendiumifondi

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgi Eesti Selts pidas pühapäeval, 17. veebruaril seltsi ruumides Eesti Majas oma aasta-peakoosoleku, mida juhatas Heino Riimar. Protokolliks toimis Valentin Kolk. Mõeldud aasta tegevusest andis ülevaate seltsi esimees Evald Lilleste ja majandusülevaate laekur Hartvig Engso.

Aruannetest selgus, et seltsi tegevuses seisab esikohal "Valgeranna" lastesuvikodu eesti hoolitsemise. Esimesis nentis, et "Valgeranna" on nüüd võlvavaba. Korraldustööd nimetatud suvikodu ajakohastamiseks on nõudnud seltsil kulusid ümmarguselt 6000 krooni. Muu tegevuse alal on selts korraldanud oma traditsioonilise sügispeo, nn. "linnatombola", realiseerinud Martin Pommeri noorsooramatut "Kevadväed", teostanud seltsi ruumides remondi, olnud korraldajana kaasa eesti organisatsioonide ühisürituste organiseerimisel jne.

Majandusaruanne näitas tasakaalu 31.576 krooniga, kusjuures suuremaid kulusid on nõudnud ruumide üür ja valgustus (4079,-), eelpool märgitud "Valgeranna" ja Pommeri pärandi, Hispaania-villa, korrahoiud ja maksud (3882,-).

Seltsi juures tegutseb praegu kolm ringi: näitering, bridzhiring ja naisring. Näiteringi majandusaruanne näitas tasakaalu 21.534 krooniga, bridzhiring 6506,- ja naisring 6523,-. Kõik ringid on tege- tusest ülejääke andvalt. Lastesuvikodu majandusaruanne seisnes tasakaalus kr. 37.007,-. Suvikodu on saanud Göteborgi linnalt toetust 8000 krooni.

Revisjoni komisjoni esindaja Henn Jõgis nentis korrektselt raamatupidamist, Rev.-komisjoni ettepanekul vabastati juhatus majanduslikust vastutusest a. 1973. Koosolek kinnitas aruanded ühehäälselt.

Seltsi esimehe poolt esitatud 1974.a. tegevuskava kildeti heaks. See näeb ette lastesuvikodu jätkamist "Valgerannal". M. Pommeri villa müük Hispaanias, Pommeri-nimelise mälestusfondi esmakordselt rakendamist, kassasaatmist kultuurilises ja rahvuspoliitilises tegevuses jne. Esimees tähendas, et Pommeri Hispaania-villa müügis on nüüd reaalselt väljavaated, kuna ostja on olemas. Müük tahetakse sooritada nii ruttu kui võimalik.

Seltsi 1974.a. eelarve võeti teatavaks tasakaalus kr. 10.000,-.

M. POMMERI FONDI

Järgmisena seisis koosoleku päevakorras Martin Pommeri mälestusfondi statudu vastuvõtmine. Seoses fondi ja statudu teokssaamisega võtsid sõna Elmar Albast ja Heino Riimar. Viimane valgustas Pommeri testamenti, mis on fondi aluseks. Testament ei sisalda fondi asutamiseks mingisid soov. Kuna aga Pommeri pärandas enamiku oma varandusest Göteborgi Eesti Seltsile ilma detailise määratletuse, siis on seltsi juhatus ise otsustanud Pommeri mälestust järeldavast fondiga, mille põhikapi- talil moodustavad kinnisvara- de müügist saadud summad. Hetkel on põhikapitaalis 40.000 krooni. Sellele liitub hiljem Hispaania-villa müügisumma. Statudu järgi säilitatakse fondi põhikapital puutumatuna.

Preemiad ja stipendiume antakse kord aastas välja ainult fondi tuludest. Fondi eesmärgiks on toetada eesti noori rahvusliku, kultuurilise ja selskondliku tegevuse eest ja eesti koolide õpilasi ning noorte rühmitusi nende tegevuse tuustamiseks. Eeluseks see-juures on, et preemiad või stipendiumide saajad valdavad eesti keelt. Saajate vanuse ülemmääraks on 30 aastat. Fondi tegevus-

piirkonnaks on Göteborg ja selle ümbrus. (Seega on tegevuspiirkond identne G.E. Seltsi tegevuspiirkonnaga). Toetusi võivad aga nõuelda ka need noored või nende vanemate järglased, kes on varem seltsi juures aktiivselt tegetsenud, kuid asuvad nüüd väljaspool ette- nähtud piirkonda.

Preemiade või stipendiumide saajad otsustab seltsi juhatus koos vastava aja jaoks juhatuse poolt moodustatud vähemalt 3-liikmelise zhüriaga.

Peakosolek võttis statudu vastu ja sellega on see siis ka jõustuv. Preemiade või stipendiumide väljandmise kuulutab seltsi juhatus välja sobival viisil.

Seltsi 7-liikmelisse juhatusse valiti endiste liikmetena tagasi Elmar Albast, Evald Lilleste, Hartvig Engso, Matti Karisaar ja Helmut Laanemets ja uute liikmetena pr. Maria Soovik ja Mart Nõmm.

Revisjoni komisjoni valiti Henn Jõgis ja liikmeliks Johan Henning ja Arvo Kilever.

Tegevusmeelselt kulgeva koosoleku lõpetas Heino Riimar tänu- sõnadega ja sooviga, et G.E. SELTS jätkaks oma tööd eestluse huvides senise tublidusega ja senises val- mus. (EPL/Mr).

Kohalik elu

STOCKHOLM

Stockholmi Eesti Fotoklubi järjekordne kokkutulek toimub kesk-nädalal, 6. märtsil Eesti Majas algusega kl. 19. Kavas on Leo Rannaleeti fotoseeria "Pilte Neapaalist". Meile kõigile tuntud referent kes praegu viibib Stockholmis, on lahkelt lubanud fotoperele ja külastilisele kõnelele ja näidata valguspileti Neapaalist. Kõik fotosõbrad ja külastised on teretun- nud.

STOCKHOLM

Kontsert
Eesti Kultuuri Koondise ja EELK Peapiskopliku koguduse ühisel korraldusel toimub Eeva Wilson-Mårtensoni kontsert pühapäeval, 10. märtil kell 16 Medborgarhusetis suures saalis.

Pääsmed eelmüügil Kultuuri Koondises Eesti Majas 15,- ja 10,-, pensionäridele 7,50, Eesti Algkooli õpilastele tasuta.

Nimetatud kontserdist ei saa Maaja Duesberg kahjuks osa võtta, nagu varem lehes teatatud, kuid ta võtab osa Tobiasse 100-aasta mälestuskontserdist Jakobi kirikus 3. märtil kell 16.

Vaimuliku kontserdi pääsmed on saadaval kohapeal üks tund enne kontserdi algust.

STOCKHOLM

Noorte Kunsti Grupp müüb

Eesti Noorte Kunstigrupp korraldab müügitähtsuse oma ruumi- des, Grevtuegatan 15, pühapäeval, 3. märtil kella 12-16-ni. (Lähe- m. T-paatus Östermalmsborg). Noored kunstnikud on ise kohal. Kõik kunstihuvilised on teretulnud.

VÄSTERAS

EV aastapäev

Vabariigi aastapäeva aktus peetakse pühapäeval, 3. märtil kell 15 Hotel Arose ruumides, Källgatan 13.

Aktus algab praost R. Koolmeistri väimuliku talitusega. Aktusekõne Richard Norvellilt, vii- lutekkannetega esinevad vennad Adrak, Klaveril Mart Kilever, deklameerib Tiit Mathiesen.

Pärast aktust ühine koosviibi- mine kohvilauas.

Eesti luuleõhtu Firenzes

FIRENZE (EPL) – 10. veebruaril toimus Firenze raeoja (Palazzo Vecchio) nn. Kahesaja-saalis Eesti luulele pühendatud õhtu. Selle toimetulekust jutustab õhtu korraldaja, prof. Vello Salo.

– L.a. novembri jõudis Itaalia kirjandussõprade kätte esimene Eesti autoreid esitlev raamat Itaalia keeles: "Poeti Estoni" (Eesti luuletajaid). See valimik oli uudne niihasti teostuslaadi kui ka esitavama maa – Eesti – vähetuntuse poolest. Peale selle ilmus teos n.ö. esimese päiksesena sarjas "La Rondine" (pääsuke), milles Rooma kirjastus Abete kavatses jätetud tutvustada itaallastele tänini vähetuntud maade kirjandust.

Uus algatus nõudis tutvustamist, sest esimese kätte edust oleb teataval määral ka kavatsesid sarja tulevik. Sellepärast oli algusest peale plaanitud tutvustamisõhtu. Esimene neist toimus Roomas (23. nov.) luuletaja Kalju Lepiku osavõtul. 26. nov. mainis raamatut soojalt ka Itaalia Ringhääling, kusjuures deklameeriti neljane päla.

Antoloogia itaaliakeelsest kuube viimistlenud poeet Margherita Guidacci on pärit Firenzest. Nii oli loomulik mõelda järgmistele sellele linnale, mis osutub pealegi üheks Itaalia vanimast ja kuulsamast kultuurikeskustest. Ka tänapäeval valitseb seal väga avar väime huvi: linnavalitsuse kultuuritöid organiseerija, proua dr. Fiorretta Mazzei suhtus ettepanekusse üllahelkt ning võttis Eesti luuleõhtu auväärses Palazzo Vecchio korraldatavate esimeste sarja. See tähendas muuhulgas ka seda, et kutsete laialisaamine, kuulutuste väljapanek, pressi informeerimine jne. toimus linnavalitsuse nime ja kaudu.

Firenzes on Eesti vastu juba kaua aega huvi tuntud. Siin elasid kirjandus- ja keeleteadlased Domenico Comparetti ja Paolo Emilio Pavolini, esimesi "Kalevipoja" tutvustajaid Itaalias. Pavolini sul-test on pärit ka Eesti kirjandust käsitlev artikkel itaalia suures

entsüklopeedias "Treccani". Prof. Pavolini poeg Alessandro külastas skülastas 30-ndal aastal Balti riike ja kirjutas nende kohta huvitava reisiraamatu.

Firenze provintsi pärineb edasi prof. Indro Montanelli, tänapäeva tuntumaid publitsiste ja ajaloosai Itaalias, kes õpetas 40-ndate aastate lõpus Tartus Itaalia keelt ja kirjandust ning kirjutas ametliku tunnustajana alla luuletaja Jaan Kaplinski vanemate abielumiskitile! Itaalia keelt õpetas Tartus ka prof. Roberto Lodrone-Wis, jällegi Firenzest, kes tutvus

VELLO SALO

tas Eestit oma kaasmaalastele a. 1943 ilmunud koguteoses "Estonia".

Meie päevil omab Firenze ülikooli raamatukogu kõige suurema kollektsiooni Eesti keelt ja kirjandust käsitlevaid raamatuid Itaalias. Selle eest on hooldatud ülikooli soomeugri keelte õppejõud, prof. Laszlo Patinak. Üks rahvusvaheliselt tuntud Firenze teadlasi, prof. Giacomo Devoto, kes on uurinud leedu ja läti keeli ning sellega ühenduses külastanud ka Eestit, avaldas a. 1967 Ants Orase Eesti kirjandusloo Itaalia keeles.

Kõik neli viimastimainitud professorit on võtnud vaevaks tutvuda meie luule antoloogiaga ning retinud soojada sõnadega selle ilumumist. Nii ei olnud Eesti Firenzes mingi uustulnuk!

Luuleõhtu tegelikult läbiviimisel aitas tõhusalt kaasa "Centro Santa Croce", Püha Risti kiriku juures töötav kultuurikeskus, mida juhtab paater Massimiliano Rosito. Sel viisil õnnestus angazheerida kaks

kutselisi deklamaatorit, kes tõstavad Itaalia Ringhäälingu juures – Maria Grazia Radicchi ja Corrado De Cristoforo.

Firenzes ka avaliku elu tegelase kõrgeil hilmatud prof. Devoto kirjutas kohalikus ajalehes "La Nazione" pikema artikli "Eesti", mis tutvustas ettevõtmistalvet Eestit, Eesti luulet ja Balti riike. Firenze suurim raamatukogu, "Biblioteca Nazionale" pani erivitrini välja Eesti ja Eesti kirjanduse kohta olemasolevad teosed koos näidetega Eesti raamatugraafikast, millest oli peale selle korraldatud eriväljapanek veel raudteedjaama jalakäijate-tunnels kolme suure vitriini ulatuses (peasaliikult Arno Vihalemma. Ott Paaju ja Vive Tõlli loomingust).

Rooma ja Firenze luuleõhtute läbiviimist hõlbustas tunduvalt mõned Eesti erilistike ja organi-võimaldaks jagada tasuta antoloogia eksemplare kultuuri- ja koolitegelastele. Organisatsioonide hulgas, kes on Eesti tutvustamisel Itaalias kaasa aidanud, väärivad mainimist korporatsioon "Filiae Patriae", Eesti Abistamiskomitee ja E. Teaduslik Ühing Ameerikas, Toronto E. Ühispank, Balti Humanistlik Ühing, E. Kultuuri Koonid ja E. Komitee Rootsis.

Luuleõhtu alguseks kogunes ajaloolisse saali umbes 150-pealine kuulajaskond, keda tervitas linnavalitsuse nimel proua dr. Mazzei. Järgnevalt selgitas Vello Salo ürituse iseloomu, sest selle eesmärgiks oli, peale Eesti luule tutvustamise, teha uudne katse rahvaste tundmaõppimiseks nende poeetide kaudu.

"Lihtsurelik" valdab ka tavalliseid aint üht-kaht vöörkeelt, mis võimaldab niisil ainult ühe-kahe kultuuriga otsest kontakti võtta. Kuid keel-kultuure on palju ning nad nihkuvad meie päevil aina üks-teisele lähemale. Koos sellega muutub vajadus üksteise tundmiseks ja mõistmiseks üha pakilise-maks.

Üheks heaks vahendiks võiks olla antoloogia, mis sisaldab antud rahva tuntumate luuletajate töid: on ju nende puhul rahvas ise oma tunnustusega näidanud, et neil on õnnestunud väljendada olulist, iseloomulikku just selle rahva silmis. Eesti luuleõhtu Firenzee startiski ilupeakirja all "Coposcere i popoli" (Tunda rahvaid) ning avas seal seega uue ürituste-sarja.

Lõviosa poeetise-tunnistest kavast olid luuletajate sõnal. Margherita Guidacci, kes tunneb Eesti luulet juba nii hästi, et võis üksiku-tu luuletajatest kõnelda ilma konsekti kasutamata, andis igast antuile lühikesse iseloomustuse, millele järgnes vähemal kaaks deklameeritud päla ingit autorilt.

Kokku esitlesid nelleilist luuletajat (Gustav Sulstus Viivi Luigeni), loeti 29 luuletust. Viimaseks palaks oli Suitsu "Oma sari" Itaalia ja Eesti keeles ning lõpuks veel meeskoori esitus (helipaadid).

Publikut võib õige valituks nimetada: raeakotta oli ilmunud tunduvalt avaliku elu tegelasi, ülikooli ja kõrgemate õppeasutuste õppejõude keelt ja kirjanduse alalt ning hulk noori. Eraldi tuleb mainida kirjanik Piero Bargellini, kes on olnud Firenze linnapea ning esin-dab praegu oma kodulinna Itaalia senatis.

Parmast oli kohale sõitnud Bologna ülikooli soome-ugri filoloog professor Guglielmo Capachiu, sama ala esindas Firenze ülikooli prof. Pálnák. Kohal olid edasi professorid C.A. Mastrelli, Oreste Macri ja Pietro Parigi (teenekas kunstnik, kes aitas kaasa raamatugraafika-väljapaneku korraldamisel) ning kirjanduskriitik Piero Ippolito. Tundust seltskonnategelastest ei saa jätta mainimata kohtunik dr. Giampaolo Meucciati abikaasaga ja professoressa Lorenza Vertovaat, kes olid ettevõtte omaks asjaks teinud ning tõhusalt kaasa aidanud kontaktide loomisel Firenze kultuuritegelastega.

Pärast "ametikku esikava" lõpu-tuli hulk kohalviibijaid isiklikult tänama uude ja õnnestunud ettevõtte eest ning omandama antoloogia. Rohkem kui üks kinnitas, et Eesti on võtnud endale hulga sõpru vanas Firenzes.

Riin Rivanool Vanatüdruk

Ega vanatüdruk ei tarvitse sugugi vana olla. Ainult et ta peab olema naissoost inimene, kes omale veel meest pole leidnud. See tähendab – laulatud meest, Päh, õige asi!

Juba meie emale ei meeldinud see nimi ja mulle ka ei meeldi. "Nimetage üksikult naist valialiseks! See kõlab palju paremini kui vanatüdruk," õpetas ta ja tütleiduse oli ta selliste vaadete, et tütarlast ei tule kasvatada mitte meheleminiku jaoks, vaid tal peab olema haridus ja amet, millega end üleva peab. Vähemalt senini, kui mehele lähed ja siis jälle ka, kui mehest lahti saab.

Agä kirjatarkust peeti juba vanasti meheleminemise hõlbustajaks. Pärils pahandades laulab ühes hääses laulus vanatüdruk, kes raamatut lugeda oskas, nii

Küll käisin kiriku/ Ja laulsin raamatust –/ Ei pandud mind tähe-le, / Ei saand ma mehele.

Kui kole!

Millal tüdrukust vanatüdruk sai, seda täpselt aega pole vist kunagi ühel nõul ja päris kindlaks määratud. Minu onu aga teadis, tema ütles nii:

"22 – viimne taks," mis tähendas, et 23-selt pidi tüdruk hiljemalt mehel olema. Pärast seda oldi vanatüdruk. Agä vanatüdrukki võis mehele saamist loota "nii kaua ikka, kui võis suus ära sulab". Eks see tähendab, et elulõpuni.

Üldse see vanus, see vanus, kui palju valet ja pattu sellega nii mitmeidki naiselendid oma hingeole kogunud on! Mitte ükski vallalise, mitmed prouad-inimesed veel enamgi. Agä neile muidugi ei panda sellist pisikest valet nii suureks patuks kui vallalisele.

Võrkeste Volder teab kinnitada, et enne kui tema peale pikki kihlusaastaid oma Vandaga paari pandi, oli ta ikka igal aastal Vandalt ta vanust küsinud ja selgusele jõudnud, et Vanda on tüesti üks järjekindlalt aus naisterahvas, sest:

"Kuu aastat järjest vastas ta igakord mu küsimusele. "Kui vana sa oled?" Ikka, et 24. No kuuenastase kordamise järele pidi see ju ometi õige olema!"

See on ka selge, et lõppude lõpuks võib iga tüdruk saada mehele, kui ta vaid oma nõudmist alandab. Kui ta ei tahaks liiga rikast, väga tarka, hirmus liusat või kole head meest – küll siis leiaks. "Iga pada leiab kaane," on kindlasti päris õige vanasõna.

Mõned eritavalised tahavad mitmeid erilikeid naisi ühte patta panna: lesed, lahutatud ja vallalised – sama asi. Kõik nad on üksikud, mehest ilma ja kuulugu sama nimetaja alla.

Vale, sõbrad! Lahutatud ja lesed on mehel olnud ja nüüd heast ilma – või ka vaevast lahti –, vallalised aga pole prouad üli saanudki.

Samuti on vale, et vanatüdrukud on isearalikud või napakad. Enamasti on nad just palju näinud, kuulnud, tähelepannud ja lugend, sest kellel muul olekski meist rohkem aega lugeda, ja kui sa-tute jututsals, ammutate kui kuldsest katlast tarkuseteri. Alnus küsimus, millest ei maksaks rääkida, on lastekasvatust. Enamasti teavad vallalised täpselt ja sirges joones, kuidas lapsi kasvatada tuleb ja kus ja kuidas see asi kellelgi valesti on läinud. Lastemad aga teavad omakorda, et iga laps võib üheainsa päevaga pea peale pöörata terve aastasadade jooksul kirjanepand kasvatusteaduse. Kasvatamine tegelikkuses lihtsalt ei lähe seda rada, mida raamat ja kirjasõna ette kirjutab.

Kas ei ole tark ja teaduslik jutt! Kindel ja ärarproovitud. Ma ise teadsin ka palju paremini, kuidas lapsi õieti kasvatada seni, kui neid omal ei olnud.

Agä te ei tarvitse vanatüdrukuga sellel teemal üldse kõnelda. Pöörate jutu lihtsalt teisele liinile ja see võib voolata märgatava mõnuga kui vullise oja kevadisel heinamaal.

Mulle meeldivad vanatüdrukud. Oma lapsepõlvest mäletan neist eriti kahte. Vanema talus elas Vana-Mari, sõnanahe, lapsi ei sal-linud. "Lapsed jalust!" oli küll ainuke lausejupp, mida igaküts ta suust kuulnud oli. Mind hakkas ta armastama ühest talvest peale, kui seal vanematele seltsiks olin. Mäletan, kuidas soendas mu külme-tavaid käsi oma hingeõhuga, hoidis ja kaitses last otse kangekael-selt kõige maapealse paha ja vaeva eest. Ja teine oli meie teenija Miili, kes koos mu vanematega vanaks sai, ent ikkagi hooldis ta hellitas.

Neil mõlemal oli lapse jaoks palju suurt ja sooja sõdant, millest külmuse teise inimese pikale eluteele kaasa andsid. Kui kahju, et...

Näh, nagu klomp kipub kurku ja täitsa närukaela tunne tuleb peale!

Teate, mulle meeldivad, ei, ma otse armastan vanatüdrukuid.

EV-aastapäev Helsingis

HELSINGI (EPL) – Nagu va-rematelgi aastatel toimus ka sel aastal E. Aabariigi aastapäeva tähistamine vastava kokkuleku-ga ja pressikonverentsiga. Ak-tuekõne pidas Aksel Mark Uppsa-last.

• Eksamid

Uppsala ülikooli arstiteadu-skonna lõpetas arstina astmega Riina Lagus-Hultquist. Med. kand. eksami õiendas Arvo Hänni Söder-täljest.

Uppsala ülikooli lõpetas fil. kand. astmega 1969 a. õppekorralduse alusel Jaan Roots.

Reis Pühale Maale

Eesti Päevalehe m.a. 28. nov. numbris jutustas pastor Helmut Rüdink oma viimasest reist Pühale Maale, kus ta oli viibinud kaheksa ja USA eestlaste turistigrupi juhuna. Tõi korral eestlased oldi esimeseks turistideks peale vae-sed sõjasõidumisi oktoobris ja sel-seid teotit erilist soojat ja südämi-lu vastuõutu osalisteks. Iisraelis, Sijahokorra tõlti õlgi tookordne reis paari nädala võrra edasi lüka-tud sellepärast oldi nõnnikümmend osavõtjat olnud sunnitud reistist loobuma. Kuna see esimene reis oli hästi õnnestunud, siis on Ameerika praegu organiseerimisel uus reis sama sihtkohaga.

Seekord aga ühineb Ameerika-eestlastega erigrupp Rootsi-st, mille juhiks on hambaarst Allan Laur. Reisi pikkus on 15 päeva, 13. maist kuni 27. maini, millest 12 päeva veedetakse Iisraelis ja ülejäänud 3 päeva Kreeka pealinna

Ateenas, Korintoses ja väljasõidul Kreeka saarestikus.

Kuna pastor Rüdink on Iisraelis viibinud juba kuus korda, omab ta põhjalikke teadmisi sealsetest piiblikkudest kohtadest ja kõiki-des muudest ajaloolistest vaatamisväärsustest. Nii on ta koostanud siiruhke reisiakva, et kaasmaa-lastele pakkuda parimat turismi-sõist. Kuna kõik kaasasõitjad on eestlased, tähtikats vajaduse kor-ral kohalikke inglise keelt kõnele-vaid turismijuhate eesti keelde. Pastor Rüdink on ka heade side-mete tõttu sealsete turismiasutuste-ga saanud muretseda eestlastele kõige paremad hotellid. Peale muu on kavas veel aktuaalseid loenguid Iisraeli turismiasutuste korraldu-sel. Kuna on veel vabu kohti Püha Maal reistist huvitatuid, siis võib lähema informatsiooni saamiseks pöörduda Allan Lauri poole, tel. 0760/321 05 või 0760/845 22 peale kella 18.00.

Alliansilt võeti ära toetusraha

Stockholmi linna noorteadmi-nistratsioon on sotsialistide ja kommunistide grupi ettepanekul ühe häälelise enamusega otsus-tanud lõpetada Demokraatlike Alliansile noortetöö toetuse kr. 7000 1972/73 arvel.

Sotsialistlik linnaõunõuk Ingrid Segerström põhjendab seda väi-tet, et DA võibolla ei ole demok-raatlik organisatsioon, ta olla see kuulnud viimase valimiskampa-nia ajal. Opositsiooniparteide

esindajad, samuti ka noorteadmi-nistratsiooni ametkond on selle vastu protesteerinud väga tervavalt ja edasikaebuse esitanud lääniva-litsusele ja riigi administratiiv-kohtule. Pretestis rõhutatakse, et ebamääraste kuulduste alusel ei saa õhtu või teist organisatsiooni kvalifitseerida ebademokraatli-kuks.

Suur arv kommunistlike noor-teorganisatsioone, kes juba oma põhikirjas näevad ette kommu-nistliku ideoloogia levitamist ja sellise korra kehtestamist ja seega tõelikuult on ebademokraatlikud, soovivad linnalt praegu pidevalt toetust. Enamugrupi poolt läbi-surutud otsus ei ole mitte ainult ebadeaduslik, vaid see on vastuoluks ka Rootsis kehtiva õiguskorraga.

W. Muld Eskilstunas:

"Range hoiak hädavajalik, muidu kaob usaldus meie võitluseesmärkide vastu"

Eskilstunas peetud Eesti Vabariigi aastapäeva aktusel kõneles William Muld Stockholmist. Ta meenutas kuulajaskonnale, et tänavu on möödunud 56 aastat Vabariigi väljakuulutamisest ja 45 aastat sellest, kus me ise olime peremeheks oma maal. Ja ligemale üks kümnendik eesti rahvast on pidanud pühitsema Eesti Vabariigi sünnipäeva kolmkümnend aastat paguluses. Kui meie täna pühitseme Vabariigi sünni, siis kõik meie mõtted kuuluvad vabadusele ja kokkukuuluvusele, selliste kokkutulekutega tõendame oma sidet kodumaal asuvate eestlastega ja võime öelda, et teeme seda kogu eesti rahva nimel, kuna kodumaal puudub võimalus näidata ühtekuuluvust ja hinnangut ajale, mil Eesti oli iseseisev vabariik, sõnas kõneleja.

Mis sundis siis meid tulema oma kodudest võõrale maale, võõraste ja tundmatute olude ja inimeste hulka, küsis William Muld, ja ta jätkas:

Vaevalt tulime sellest tingituna, et meil polnud küllaldaselt süda, või polnud tööd ega ka kohta, või olime pettunud oma kaasmaalastest. Ei ja veeldork ei.

Tulime vajadusest vaba õhu järele, tulime selleks, et mitte üga hekk olla olenev ja alla surutud võõra võimu ja valitsuse tahtest, võim mis on üks kolelamaist maailmas.

Ja mäletame väga hästi kuidas esimestel pagulasaastatel usk ja kindlus meie maa vabastamisest kõlas peaaegu aksooniina ja kuidas arenes meie kultuuriline tegevusigal ajal.

Kõik see sai paratamatult teatavaks ka ikestatud kodumaal. Ja need faktid võimaldasid kodumaal läbi viia nii palju erinevaid kultuuriergendumisi.

Olin 30 aastat vana kui tulin pagulusesse, seega reaaltiselt noor mees. Nüüd olen juba jõudmas üle 60-aasta läve, seega on pool eluiga

tegutsetud ja elatud kodust eemal.

Ometigi on kõik Eestiga seotud probleemid sama aktuaalsed ja realsed nagu oleksime elanud oma kodumaal. See on ka mõistetav, kuna salma oma põhjapaneva hariduse vabariik kodumaal.

Ka meie lastele on Eesti veel kuidagi reaalne, sest kuigi neist paljud on sündinud Rootsis, sattus nende lapsepõlv ajavahemikku, kus pagulaskultuur ja poliitiline aktiivsus olid kõrgtasemel.

Mida peavad aga uskuma ja mida kogevad meie 20-ndates aastates olevad noored? Nendel puuduvad suures osas eeldused samastada, tunda end identseks meie vabadusvõitlusega.

Nendel puuduvad ka referentsraamid end selle võitlusega siduda, sest nende kool ja Rootsi ühiskond tegelevad hoopis teiste probleemidega. Kuna meil puudub niisugeda koduma selle sõna eduga tähenduses, siis tuleb mõnede arv saata ja mõist neid meie noori, kes tegeledes globaalsest küsimustega ning mõjutatuna Rootsis levinud arusaamadest,

seovad end revolutsiooniliste liikumistega.

Kuid nende tagant paistab meile, kes on näinud ja tundnud kommunismi tõelist palet, selgesti punane viisnurk haamri ja vasara oma autoritaarses jõhkruuses. Ja kõige selle sildiks on demokraatlikuks sõnastatud niinimetatud vabadusvõitlus.

Aga arusaamine ja mõistmine ei tähenda kaugeltki seda, et meie neid noori mitte ei katsuks siduda oma probleemidega, selle selgeks tehes võitluse vajadust meie rahva vabaduse eest, mille näidates meie kodumaale tehtud ülekohut.

Igalds meist peaks endale esitama küsimuse, kas viga mõnikord ei peitu ka meie enestes, s.t. kogu pagulaskonna hoiakus – nii organisatsioonide tegevuses kui ka isiklikus elus.

Muidugi peab meil olema selge, et iga generatsioon loob oma võitlusviisi ise, ent meie ei tohi ka omalt poolt jätta tegemata kõike, mis võiks meie võitlust viia noorte ridadesse, noorte juhtimisele, uue generatsiooni rakendamisele meie missiooni.

Siin ei tohiks ükski ohver olla liiga kõrge, ükski panus ka majanduslikult liiga koormav.

Eesti rahvas on aegade voolus pidanud olema kilbiks, mille vastu on rünnanud suurvene imperialistlik poliitika, mis seotuna ja kehasatuna praeguses kommunismilikus süsteemis on hävitamas eesti rahvast nii füüsiliselt kui ka vaimset. Pikkamööda kuid kavalikindalt.

Ja sellest tuleb ka meie igalhe kohustus liik ja jälle meenutada seda ülekohut ja rahva hävitamist, mis jätkuvalt toimub meie maal. Võiks küsida, kas meie probleemid ei ole küllaltki palju selgitatud, kuid kahjuks pole see nii.

On kasvanud uus generatsioon, ja isegi juhtivate rootsi inimeste seas puuduvad teadmised, kuidas toimetati meie vabariigi hävitamist.

Meile tehtud ülekohus on ajali sel niivõrd kaugel, et sel puudub aktuaalsus otsene mõju. Pealegi mõjutab seda ka uus, minu arvates küll ajutine, suurriiklike suhtumine N. Liitu.

Suurriigid võibolla saavad teha selliseid üpperalle suhtumises N. Liitu ja selle vägivallavaltisusse. Meie aga ja eriti meie poliitilised organisatsioonid ei tohi seda teha, sest nii meie kaotame aluse oma tegevuseks, kaob usaldus kogu meie võitluse siiruse ja eesmärkide kindluse osas.

Kuna isegi mitmed eestlased poolt tehakse etteheiteid meie poliitilise hoiaku ranguse suhtes, siis küsime tõsiselt, kas selleks on õigust.

Kahlematult on N. Liidus ühtteist muutunud ja seda võibolla just tõiduaanet ja muu varustuse suhtes. Enil niipäa kui juttu on vabadusest kirjutada, mõtelda või arvustada, toimib nõukogude võim senise rangusega, asetades vastavad isikud kas vangladesse või ka hullumajadesse, kus siis inimese vastupanu ja iseseisev mõtlemine moodskate ravimite abil kiiresti hävitatakse.

On nagu reeglils, et kui sõprus lääne ja N. Liidu vahel liiga palavas kipub minema, juhtub liika midagi kommunistlikus maailmas, mis vähemalt ajutiselt jahutab

EVA WILSON

Eva Wilsoni menu Zürichis E.V. aastapäeval

ZÜRICH (EPL) – Balti Vabariikide 56. aastapäeva pühitsemiseks, läti ja leedu rahvusgrupid šveitsis ühiselt 17. veebruaril, Zürichis Kongressimaja Kammermuusika saalis. Samaaegselt meelestat ka 30. aastast eksiliil aega, mis andis koosviibimisele, eriti päevakohase poliitilise referaadiga, alguses dramaatilise liime.

Nii osutus kiiduväärseks ideeks, paluda sedapuhku erakordselt rohkearvulisele publikumile esinemiseks Saksamaal muusikaühinnaga tunnustatud sopranist Eva Wilsoni, kellel tõeliselt õnnestus kuulajaskond traagilise saatuse kammitasist pidulikk meelelõustada.

Eva Wilson esitas haruldast peenes tõlgenduses kümnekond balti soololaule. Eva Wilsoni kogu ettekannet oli ülimalt viimistletud, peen ja nüanssidelt paeluvalt uudne. Kunstilise kvaliteediga kahtlematult pidupäeva tulipunkt.

Kavas olid 6 eesti laulu ja igale

vormis see noor üllandekas laulja oma soojal üllirilis ja särava sopraniga lämbriiudsed pildid.

Alates Tünnpuu kompositsiooni-dega "Igatsus" ja "Üksalnu kord", imepuhtas diktsioonis. Aava "Minu sul's" peegeldus hääle kogu kandeve draamaatilis, aga juba samas üllatas ta kuulajaskonda järgnevas Tobiasse "Minu elus" oma hõljuva pianotooniga. Kappi "Metsateel" ja eriti Aaviku "Kõjujatus" kütkestas kuulajaskonda. Lakkamatule apiaussile järgnesid lisapalad.

Läti ja leedu rahvalaulude ettekandel tuli esile kuulajate meeldivalt sarmikas tantsikuss. Eva Wilsonile sai osaks suur aplaus, palju kiitust ja palju lilli.

Tuleb rõhutada ka kui väga diskreetseid kandeid oli klaveri saade, kõikidele sopran nüansside peensusesi panduvad. Geinaale partner Carl-Otto Märtonson on dotsent "Statliche Musikhochschule" Hannoveris.

ÖIE FLEIG

Introduktsioon end. Noarootsi õpetajatega

Piiskop Sven Danell (vasakul) ja peaõpetaja John Lindström on mõlemad Eestis teeninud Noarootsi kogudust.

TIERP (EPL) – Uppsala piiskopkonda kuuluv Tofta kogudus valis oma peaõpetajaks teol. lic. John Lindströmi, kes senini tegutses Stockholmis Enskede koguduses õpetajana ning on eestlastelegi hästi tuttav kui end. Noarootsi koguduse õpetaja kodumaal ja kes eestirootslasena on ka eestlastele kirikualistustis toimetanud. Tema introduutseerijaks Toftas oli piiskop Sven Danell, ka tema eesti keelt kõnelev ja Lindströmi eelkäija Noarootsi koguduse hingekarjase kohal. Noarootsi kogudus koosneb nii eestlastest kui rootslastest ja selle tõttu tuli õpetajatel juhtustada ja ametialistustis pidada mõlemas keeles.

Kuna mineviku kaudu oli loogiline side Lindströmi ja Danelli vahel, siis määras rootsi peapiiskop introduktsiooni teostajaks esimese soovil just piiskop Danelli. Tofta ajaloolises kirikusse kogunes sellel puhuks palju rahvast, kelle hulgas ei puudunud ka esindajad

eestirootslaste ja eestlaste hulgast. Kuna tegemist oli vana sõbra ametisse seadmisega, siis tuli piiskop Danelli kõne ilmselt sõdamest ja läks ka introduutseeritava südamesse, kes oli ülimalt liigutatud.

Peale introduktsiooni toimunud peajumalateenistusel pidas koguduse uus peakingekarjane John Lindström jutluse, koosviibimisel kogudusemajas pärast piduliku talitust kõneles oma elamustest ja mälestustest Eestis piiskop Danell.

Samal õhtul toimus Tierpis alevis asuvas Nathanaeli kirikus, milline kuulub Tofta kogudusse, jumalateenistus piiskop Danelli ja peaõpetaja Lindströmi teenimisel. Jumalateenistus toimus rootsi, soome ja eesti keeles – Tierpis elab palju soomlasi ja Uppsalast oli 46 eestlast bussiga saanud, et õnnitleda John Lindströmi tema uues ametis ja kohata piiskop Danelli.

neid liiga agaraid nõukogude sõpru.

Näitena võime tuua Tšehhi invasiiooni. Ja alles praegu lainald lõõnud N. Liidu käitumine oma maa kuulsaja poja Aleksandri Solzhenitsõni suhtes on elav näide sellest, mida meie rahvuslikud võitlusorganisatsioonid on juba 30 aastat pühnud maailmale selgeks teha.

Kas tohime, või oleme kuidagi õigustatud selmsa sellest võitlusest eemal ja võibolla parimal juhul arvustada kõrvalseisajana? Vastus on eitav, sest me ei tohi ilalgi unustada oma kodumaad ega sääl asuvald rahvuskaslast, kel pole võimalik tõsta häält sääl valitseva olukorra vastu.

William Muld küsis, millised peaksid olema võitlusesaadend meid rahva hüvanguks.

Saan silnjuures puudutada vaid üksikuid ülesandeid. Kõigepealt kindlustame oma kooli ja noorte-

organisatsioonide kaudu noortele eesti keele oskuse.

Toome noored kaasa kõikjale, et nad saaksid seotud eesti probleemidega. Ja tehkem selleks kõik, et areneksid eesti kunst, laul, näitekunst, kirjandus, ajakirjandus, rahvatants, ühesõnaga kõik kultuurilised erialad.

Kuid kogunegem esmajoones oma eesti keskkororganisatsioonide ümber, andkem nelli majanduslik aluse tegevuseks ja võtkem nende tegevusest osa aktiivselt. Kas siis otse, et keskkororganisatsioonid endas, et siis kohalikes osakondades. Ja lõpuks rõhutas kõneleja, et impulsi andis tänaaegse sõnavõtuks Eesti Põkalehes avaldatud noore Jüri Lepiski lugejakiri, kes viimane just puudutab täna mainitud probleeme, toonitades, et me veel mingil viisil pole alistunud. Võitlus käib edasi, kindlalt ja üksmeelse, et vabastada meie kallist rahvast ja kodumaad.

H. Mark Stockholmis:

Mis õigus on okupantidel tarvitada vägivalda Eestis?

Stockholmi aktusekoneleja Heinrich Mark viis kohe alguses mõtted kodumaale, tsiteerides Gustav Suitsu lüüetust oma mälestuste Vönnust, kus ta üles kasvas. Meil kõigil on mälestusi oma kodumaast. Kõneleja jatkas: Mälestustes kerkivad esile tänasel päeval Eestisse jäänud sugulased ja sõbrad, kelledest paljud juba puhkavad Manala rahu, kuid kelledest paljud, nüüd juba koos oma lastega ja lastelastega, peavad elama oma elu kestuses kodumaal või äärmises viletsuses ja hädas kusagil Siberi vangilaagris. Meist paljud on üle elanud 1941. aasta juunikuu massarreteerimised ja küditamised, meie teame üldseid lugusid 1949. a. mass deportatsioonistest ja meil on kindlad andmed, et kolm nädalat tagasi, pärast KGB ülemä Andropovi külaskäiku Tallinnasse, algasid ja praegu toimuva Eestis meie kaasmaalaste vahistamised ja arreteerimised.

Rahvuslik hoiak, sidemed välismaaga ja kriitiline suhtumine diktatuurirežiimi on need põhjused, miks praegu, peamiselt öösel, viiakse jälle oma kodudest vanglatesse ja vangilaagritesse inimesi, kelle tõeline "süü" on see, et nende soontes voolab eesti veri.

Kui meie täna üle vaba maailma koguneme Eesti Vabariigi 56. aastapäeva ja Konstantin Pätsi 100. aasta sünnipäeva tähistamise aktitele, siis peame teadma, et samal ajal kehtunud Eestis Vene okupatsioonivõimud ja nende käsilased vahistavad ja arreteerivad meie kaaseestlasi, võibolla meie lähemaid sugulasi ja sõpru. Nend hoiakse vangikongides, neid terroriseeritakse, neid pektatakse ja piinatakse, neid deporteeritakse, neid palgatakse vaimuhaiglatesse, neid mõrvatakse.

Meie küsimus kogu vaba maailma avalikkuse ees, mis õigus on Vene okupatsioonivõimudel, nende käsilastel ja kommunistliku diktatuurirežiimil esindajatel tarvitada vägivalda eesti rahva kallal? — Meie vastame ise kahtlematult ja kindlalt — neil ei ole selleks mingisugust kõigust.

JURIDILISELT KEHTIVUSETU

Edasi vaatles kõneleja Eesti Vabariigi saatslugu juridilises analüüsis. Meil peab endil seke olema, mille eest võidelda. Ta esitas kõigepealt lühida ülevaate Motolovi ülitaatumi esitamisest Eesti Vabariigile 16. juunil 1940 ja Zhdanovi Tallinna saabumisest

peale kuni vägivaldse Eesti Vabariigi õigusliku struktuuri lammutamiseni. Zhdanovi ülitaatumi taga tekkis Varesse ülitaatumi valitsus ja presidenti sunniti alla kirjutama riigikogu uusvalimiste käskkirjale. Kuigi selles on tegemist nii riigikoguga kui riiginõukogu valimistega, jätab uus rezhim viimase osatähele panemata. Kõneleja ütles:

Kui me juriidiliselt analüüsime toimunud sündmusi, siis on meie silmapaistvad juristid jõudnud järeldustele tulemustele: Nii Riigikoguga valimise seaduse kui ka Riiginõukogu kujundamise seaduse muutmine on Põhiseadusega arvatud Riigikogu ainuvõimkonda. Vabariigi Valitsusel puudub igasugune seadusandlik võimkond. Asudes sellele vaatamata muutama Riigikoguga valimise seadust on ülitaatumi valitsus toimunud väljaspool Vabariigi Valitsuse võimkonda ja on sellega valikut loobunud Põhiseadusega loodud riigikorraalusest.

Et Põhiseaduse otsusel määrata ei saa keegi riigivõimu teostada muidu kui Põhiseaduse ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel, siis puudub ülitaatumi valitsuse otsusel Riigikoguga valimise seaduse muutmiseks igasugune õiguslik jõud ja neil otsust ei saa kvalifitseerida riigivõimu: aktidena E. V. Põhiseaduse mõttes. Vastavalt eelbeldule ei saa ka 14. ja 15. juulil valimisvastusega moodustatud riigivõimkonnale omistada õigust, neist õigustest, mida Põhiseadus annab Riigikogule.

Seda kogu on õigusega hakatud nimetama lihtsalt Juulivõimkonnaks.

Juulivõimkonnal ei ole õiguslikult midagi ühist Riigikoguga kui E. V. seadusandlust teostava organi ühe kojaga, kelle nime on vaid omavallitselt kasutatud. Tõelalt ei ole aga ka poliitiliselt midagi ühist Riigikoguga, sest ta ei ole Eesti rahva esindus.

MUDETUD PARAGRAHVID

Riigikoguga valimisest seadusest muudetud Põhiseaduse vastaselt kokku 32 paragrahvi ehk üle 40 % selle §§-de arvust. Valimiste väljakuulutamise ja valimiste läbiviimise ajavahemikku vähendati 35 päevalt 8 päevale, kandidaatide ülesseadmiseks jäi ainult 3 ja pool päeva. — Edasi kaotati erapooletute kohtute kontroll valimiste seaduslikkuse üle ja valimiste peakomiteest kõrvaldati valitsusest riigiparoolid liikmed.

9. juulil öösel, mil oli selge, et ka rahvuslikud vastaskandidaadid on valimisteks esitatud, otsustas Valitsus selleks, nagu ta mainis, et vältida "igasuguse kahjuliku, nõnda mittekommunistlike kandidaatide n. n. valimisplatvormi esitamist. Otsus tehti 10. juulil ajalehtede kaudu avalikult teatavaks ja valimisplatvormi siseseadmise viimaseks ajaks oli sama päeva kl. 14.00. Kõik rahvuslikud vastaskandidaadid kõrvaldati.

Sellega juulivalimistel annuleeriti täielikult kodanike õigus esitada kandidaate sellesse riigivõimkonnasse valimiseks. Et "valimiseks" lubatud kandidaadid esitati tegelikult kõik kommunistliku partei poolt, siis oli valijaskonnalt võetud igasugune võimalus otsustada selle riigivõimkonnale isiklike koosseisu üle. Selle riigivõimkonnaga koosseisu ei määranud Eesti rahvas oma hääleõiguslike kodanike.

"JUULIVÕIMKONN" OKUPATSIOONI ORGAN

Peame konstateerima, et "juulivõimkonn" 2. ei ole midagi ühist Eesti Vabariigi organitega. Ka tema otsusel puudub igasugune õiguslik alus ja õiguslik jõud, mis piirab me ei saa ka neid otsuseid kvalifitseerida Eesti Vabariigi riigivõimu aktidena. Kõik tema poolt antud aktid on otsused vägivaldlikud. Tema otsuste rakendamise oli kindlustatud vaid N. Liidu okupatsioonivõimuga, kes määras ka nende otsuste sisu. Juulivõimkonnast võeti kokku 21. juulil. Ta võitis vastu N. Eesti konstitutsiooni ja deklaratsiooni Eesti astumise puhul N. Liitu.

Juulivõimkonnaga deklaratsioon Eesti astumise kohta Nõukogude Liidu liikmeks on juriidiliselt tühi ja okupatsioon Eestis ja teistes Balti riikides tuleb kvalifitseerida sõjaväeliseks okupatsiooniks. Sellepärast ei ole ka lääne demokraatlikud riigid Ameerika Ühendriikidega eesotsas tunnustanud Balti riikide annektatsiooni Nõukogude Liidu poolt. Sellest juriidilisest olukorrast — s.o. N. Li. sõjaväelise okupatsioonist Balti riikides — tulenevad kõik teised juriidilised ja poliitilised järeldused meie Vabariigi juriidilise kontinuiteedi suhtes.

EESTI VABARIIK EKSIITEERIB!

Tuleb konstateerida, et juriidiliselt eksteerib edasi Eesti Vabariik ja juriidiliselt olema edasi Eesti Vabariigi kodanikuks. Ka siis, kui meie vahepeäl oleme astunud

HEINRICH MARK

mõne teise riigi kodakondsusse. Mõne teise riigi kodakondsusse astumine ei ole vabastanud meid Eesti Vabariigi kodakondsusest. Õigusele. Sellepärast peab poliitiline töö ja võitlus koos Lääne demokraatlike suurriikidega edasi käima niikaua kui meie maa on jälle vaba võrast okupatsiooniväest ja meie riiklik iseseisvus on ka tegelikult taastatud. Selles võitluses on nii riigivõim kui rahvusvaheline õigus meie poolel.

Kuidas on aga tegelikult olukord. — Tegelikult on aga juba aastakümneid meie maa raudrimba täga, meie rahvas ikkustes ja meie, kes oleme vabaduses, peame jätkama võitlust oma maa ja rahva vabastamiseks.

Kuid maailmapoliitiline konstellatsioon on praegu selline, et meie oma jõuga ei suuda vabastada oma maad. Meie teame aga, et maailmapoliitiline olukord ei ole kunagi püsiv, õnneks see on muutuv ja muutlik. Kes oleks võinud näiteks 1905. a. karlistsõjale Eestisse tulekut unistada, et 15 aastat hiljem on Eesti iseseisev riik. Kes oleks võinud näha pool aastat tagasi ette näha, et araabia õliriigid võivad nii katastroofiliselt mõjutada tööstusmaailma heaolu, nagu kogesime alles hiljuti.

Kõige olulisemaks märgiks praeguse rahvusvahelise konstellatsiooni kordinaalseks muutumisvõimaluseks on aga USA ja Hiina suhete normaliseerimine ja üha süvenev koostöö. Näib et USA-i õnnestub mängida kaks kommunistlikku suurriiki teineteise vastu praegusest hoopis kardetavamal kujul. Selle õhu pärast võibubki Nõukogude Liit normaliseerida oma vahekordi Lääne-Euroopaga ja püüab saavutada praeguste piliride tunnustamist Euroopas.

NITTE KÄED RÜPPESI

Meie ei saa aga seda ilusat päeva oodata käed rüppes. Meie peame näitama kõiki võimalikke aktiivsusi, et pikaleveniva ootamisaja jooksul ei aeguks meie õigus vabadusele ja riiklikule iseseisvusele. Meie peame kasutama kõiki võimalusi, et senisest rohkem leida kontakte ja arendada koostööd eestlaste asukohamaade poliitiliste parteidega ja parlamentidega. Stabiilsesumud minoriteetidega ja asukohamaa kodanikena on eest-

lastel kõljal selleks praegu eriti häid võimalusi.

Vaba maailma eestlaskonna ülesandeks on järgnevatel aastatel senisest rohkem informeerida maailma Eestis toinuvast venestamisest ja inimõiguste rikkumisest. Vaba eestlaskonna välisvõitluse teravik peab olema suunatud vene kolonialismi ja õigusevastase okupatsiooni vastu. Oma välispoliitilises tegevuses peame hoidma ja laiendama solidaarsust ja süvenenud koostööd kõigi nende rahvaste esindajatega Ida-Euroopas ja Nõukogude Liidus, kes samuti võitlevad oma rahvaste enesemääramisõiguse ja vabaduse eest.

Võime kaheldamatult arvutada, mille positiivse järgeturina asjaolu, et Nõukogude Liidu satelliitriikides ei ole mingit sisemist truudust Nõukogude Liidule ja Nõukogude Liidus endas kasvab rahulolematust, nagu see on loomulik ühes suures rahvaste vanglas.

Tuletades meelde K. Pätsi 1921. a. sõnu, et "2mele nõud peame jätkama võitlust üksteise vastu võitlemisel ja katsuma töötada töises üksmeeles, pöördus kõneleja üleskutsuga kõigi eestlaste ja organisatsioonide poole, et saavutataks üksmeelne ja harmooniline koostöö kõigi eestlaste organisatsioonide ja riiklikeorganite vahel: "Ühinegem võitlusrindes meie ühise vaenlase vastu".

Kõneleja kinnitas, et meie õigus oma rahva vabadusele ja Eesti riiklikule iseseisvusele on igavene ja jagamatu. Sellepärast ka võitlus meie õiguste eest peab kestma nii kaua kui võit on saavutatud. H. Mark lõpetas:

Meie teame ajaloo, et peninukid ja koerakondlased on varemgi meie maale tunginud, kuid nad on pidanud kaduma aegade hämarusse. Praegune ikkustuse pime aeg tundub meile pikana. Kuid ajaloo aastasade ja aastatuhandete dimensioonis oleme olnud okupeeritud üha lühikesel aega. Meie õigus püsib. Meie võitlus jätkub. Jätkub niikaua kui kord eesti rahvas võib jälle Vabariigi aastapäeva pühitseda vabal maal, oma iseseisvas Eesti riigis.

Torontos suri 1. veebruaril Johannes Kondor, sünd. 12. detsembril 1901 Viljandis.

Rotalia korraldab kirjandusvõistlust

Et soodustada meie emakeelset lühivormis uudisloomingut, anda tõuge nooremate autorite esilekerkimiseks ja luua alust jõukohaste katsetuste uute teemidega ja stilivõtetega, kuulutab korporatsioon Rotalia Kirjastus- ja kirjanduskoostöö Vilistaskogu juhatusena käesolevaga välja kirjandusliku võistluse alljärgnevatel tingimustel:

1. Võistlus toimub novelli, novelle, jutustuse, lühimemuaari ja esse alal vabalt valitaval teemil, kusjuures üksiku töö maksimaalseks pikkuseks on 60 käsikirja lehte. Osavõtt võistlusest on kõigile vaba.
2. Käsikirjad peavad olema kirjutatud kirjutamisajal 2. reavahel, lehe ühel poolel, tulevaste märksõnadega ja kinnise ümbrikuga, millel on märgitud sama märksõna ja võistlustöö pealkiri, kuna ümbrik ise peab sisaldama autori õige nime ja aadressi.
3. Võistlustööde esitamise lõpp-tähtaeg on 1. september 1974 ja aadressiks: Rotalia Kirjandusvõistlus, c/o Mr. Johannes Pedak, 2830 Beechland Ave., Baltimore, Maryland 21214, USA.
4. Võistlustööd hindab kirjandus- asjatundjate koosseis 3-5 liikmeline žürii, millele isikuline koosseis teatatakse hiljemalt 1. märks 1974.
5. Auhindadeks on nähtud ette: 1. auhind 200 dollarit, 2. auhind 150 dollarit ja 3. auhind 100 dollarit kusjuures žüriil on õigus mõnda

- auhinda määrata rohkem kui üks, ja jätta mõni või kõik auhinna välja andmata. Samuti on žüriil õigus soovitada mõnda auhindamata jäänud tööd kirjastamiseks kas muutmata või täiendatud kujul. Nii täienduste kui ka honorari asus astub võistluse korraldaja kontakti ümbriku avamisel selgunud autoriga. Samuti tagastab Kirjastus- ja kirjanduskoostöö auhindamata ja kirjastamiseks soovimatuna jäänud võistlustööd vastavalt "märksõnade" soovidele ja nende poolt antud aadressile.
6. Auhinnale tulnud tööde trüki avaldamise õigus eraldi või koguteena, kas iseseisvalt või koos mõne kirjastusega kuulub Rotalia Kirjastus- ja kirjanduskoostööle.
7. Võistlustulemused teatatakse kas otsestelt ajakirjanduses või selleks korraldatud avalikul kirjandus-õhtul 1974 lõpuks, võimalikul novembrikuul.
8. Otsuskohe pärast tulemuste selgumist asutatakse eelbeldule vastavate tööde kirjastamiseks, kusjuures võistluse korraldajale jääb õigus enne tööde trüki ilmumist avaldada neist ülevaateid ja näiteid.
9. Enne võistlustulemuste selgumist ei pea Kirjastus- ja kirjanduskoostöö võistlusest osavõtjatega mingit kirjavahetust.
10. Saabunud tööde arvu ja liikide kohta on võistluse korraldajal õigus kuni võistluse lõpuni anda ajakirjandusele avalikkust informeerivaid andmeid, kuna võistlus saab teoks laia rahvusühiskonna majanduslikul toetusel.

Arvo Mägi "Vanaema", mis etendus Göteborgi Kontsertmaja Stenhammar-saalis laupäeval, 16. veebruaril, oli toonud kokku absoluutselt täislaali teatripubliku, kes andis oma kaasaalava suhtumise ja lilledega kiitva kriitika nii autorile, näitejuhtide kui näitlejale. Autorit esindas tema Göteborgis elunev tütar Mar. Pildil Göteborgi Eesti Seltsi Näiteringi esindaja Ruudi Rändma õnnitleb ja tänab näitejuhti Agnes Lepp-Kaasikut. (EPL-foto O. Kopler.)

Villem Napp in memoriam

Surmavikat aina jätkab oma halastamatut tööd. Üksteise järele lahku meil kaaslasi. Eriti valus on aga see lahkumine siis, kui järjekordset kaob isik, kes kuni viimse minutini täitis ülesandeid meie rahvusgrupi huvide.

16. veebruaril suri Göteborgis majandusteadlane ja kirkutegelane Villem Napp.

VILLEM NAPP

Ta sündis Tartus 1. juulil 1900 mõblitöölisele Johann Nappi ja tema naisele Johannale, sünd. Maide, ainsa lapsena. Alghariduse omandas Napp Tartu linnakoolis, mille lõpetas 1917. Selleaegsete raskete olukordade tõttu ei olnud tal siis võimalik jätkata koolihariduse täiendamist, vaid ta pidi otsima oma teenistuse, mille saigi otsima rentide.

Peale rentide ümberkujundamist Eesti Panga osakondadeks läks ta üle Eesti Panga Tartu osakonda teenistusse ja on sellele asutusele pühendanud suurema osa oma tööajast. Rõõhiti teenistusega õppis Napp edasi ja 1922 kevadel lõpetas ta Tartu linna Öhtu-Realgümnaasiumi.

1923 sügisel astus ta Tartu Üliõpiliste ühiskonnas Majandus- ja Kaubanduse osakonda. Varsti tõmbas aga tasku haigestumine õppimisele kriipsu peale ja viis Nappi pikka-aastaste Taagepera sanatooriumi. Alles 1929 sügisel sai ta jätkata õpinguid, samaaegselt organiseerudes Eesti Üliõpilaste Seltsis.

Peale ülikooli lõpetamist asub Napp 1937 Eesti Panga Kuressaare osakonda, kus ta 1939 määratakse selle osakonna juhatajaks-direktoriks.

1944 septembris põgenes Napp koos oma perekonnaga Rootsi.

EESTI MAJA WALLING. 34-1

KÖÖK VAJAB ABILIST

Rõõmustavalt suureneva Eesti Maja külastamise tagajärjel vajab Eesti Maja köök veel ühte abilist. Tööülesannetest, tööaegadest ja üldise tingimustest informeerib perenaine Miljande Pärtna telefonil 21 81 34, ärilpäeviti kõige sobivamalt kella 13 ja 17 vahel.

Eksamid

Uppsala ülikooli lõpetas uue õpikorralduse ja kavade järele fil. kand. astmega ühiskonnateaduste fakulteedis Jüri Rõmöt Stockholmist.

Kanadas lõpetas Yorki ülikooli BA kraadiga psühholoogias Marje Koidu Torontost.

Western Ontario ülikooli Torontost lõpetas BA kraadiga psühholoogia alal Asta Endla Lokk.

Peale tavallist viibimist põgenike-laagris ja peale töötamist arhitekti-töölisena on 1951 alates tema teenistuskohaks AB Göteborgs Bank, kus ta töötas kuni pensioneerimiseni 1970. Kadunu oli abielus Magda Kallaspolikuga ja nende abielust on sündinud kaks tütart.

Seltsikondliku töö alalt tuleb mainida, et Göteborgi jõudmisest peale on kadunu kaasa löönud EELK Göteborgi Koguduse elu juhtimisel. Eriti oluline on Nappi panus olnud just viimastel aastatel Göteborgis asuvate koguduste ühendamisest üheks elujõuliseks koguduseks, millise edasiarendamiseks oleks eesti organisatsiooniks pühendas kadunu väga rohkelt oma energiat. Ka EÜS-i eluvaldustele elas kadunu innuga kaasa ja oli praegu selle vanema-tegutsesekretäriks.

Kõiki oma ülesandeid on kadunu alati võtnud hämmis kohusetruudusega ja tema täpsus ning põhjalikkus oma ülesannete täitmisel on olnud eeskujulik. Vaikse, kuid sellesajajärgse väga produktiivse töö-nimesena on Villem Napp omale võitnud laialdase lugupidamise. Vaatamata oma eluastastele jätkas kadunu enesest noorusliku mulje, ja me võisime teda näha osa võtmaks pea kõigist eestlaste üritustest.

Nüüd on see tubli töömehes meie hulgast lahkunud, jättes peale oma perekonna leinava veel seltsiva-nend EÜS-i, koguduseliikmed ja laialdase tutvuskonna. Puhka rahus, hea sõber ja kaaslane!

HEINO RIOMAR

Vene vangideuniversumis Lugedes Solzhenitsõnit

Inimese romantiline igatsus kauge, üksildase saare või saarestiku järele (näit. Lõunameres) peegeldub kirjanduses. Iroonilise viitaga sellele ristib Alexander Solzhenitsõn oma vangilaagrite ja tervet Nõukogude Liidu asunud ja veelgi asuvat vangideuniversumi GULAG-saarestikuks (GULAG vangilaagriteühendavalt).

"Imepärane maa GULAG, mis oli geograafiliselt lõhestatud nagu saarestik, aga psühholoogiliselt kokkusulatatud nagu manner – peaaegu nähtamatu, tähelepanematu maa, mida asustas vangide rahvas."

Seltsimekõitluseks kavandatud teosest sisaldas esimese köide peatükid arreteerimisest, ülekulemisest, vangidekõigendist ja ülevaade nõukogude kohtupraktisest, mis on keskendatud autori enda kogemuste ümber, sisaldas aga andmeid ja viiteid tuhandete saatusele. Teose lõpus on tõlgi- ja tõlitud lühidaid andmeid u. 20 puudutatud isiku või asutuse kohta.

Raamat käsitleb Lenini ja Stalini aega, on kirjutatud aga olevikus nagu demonstratsiooniks, et osa süsteemist ikka veel kehtib. Autor ise arreteeriti kaptenina Saksa-maal sõja ajal, täies võitluses sisepöördeks sakslastega, kuna ta oli kirjades kolleegidele arvustanud Stalini sõjapoliitikat ja olusid sõjaväes.

Peatükis "Meie solgitorustiku ajalugu" naelutab autor kinni asju, et vastupidil üldisele arvamusel, nagu toimumuks kõige enam arreteerimisi (koos lavastatud protsessidega) aastail 1937–38, algas nõukogudekultuuri tervet ammu enne stalinismi, otse peale oktoobrirevolutsiooni ja et L.E.N.I.N., kes korduvalt nõudis raskemaid karistusi ja "lõhusamat terrorit" teistmõttejate vastu, on aluse pannud süsteemile.

Peale 1937–38 terroriaastate on olnud ka 1929–30 aastate ja 1941–42 aastate terror. "Hälg polnud vanglate solgitorust tühjad, vahel oli surve suurem, vahel väiksem. Veri, higi ja kusi ühtus kogu aeg läbi torustiku."

Autori meelest polnud Venemaal oma rahvastikuksüsteemist poolest sobiv revolutsiooniks. Esimese revolutsioonide rünnak suunati nn. kadettidepartei (vabariliku nõudvate demokraatide) vastu, sellele järgnesid sotsiaal-revolutsionärid, siis kõik "kahjurid" ka töölisklassist, keda Lenin nimetas kahjurputukateks. "Tõeliselt, kes ei tõotanud korralikult, tuli maha lasta nagu parasidid või saata raskele sunnitööle." (Tõeliste paradiisil: margib autor).

Seoses maa sundusliku kolhoosimisega aastatel 1929–30 loodi kunstlikult "kulakud" mõiste. Kulak oli algupäraselt naaga spekulööri ja liigkasuvõtja. Mõiste laiendati nüüd režiimil poolt kõigile talupoegadele, kes omasid teatud jõukuse astme või kasutasid võõrast tööjõudu. "Kõik küla laisad, joodikud ja muud ebaõnnestunud individivid ruttasid kohale, et "kulakute" klassi halastamatult likvideerida. See toimus koos perekondadega – meetod, mida hiljem Hitler kasutas juutide ja Stalin "kahtlaste" rahvusgruppide puhul."

Solzhenitsõn kirjeldab küüditamist Balti riikides ja teistel anastatud aladel: "Selgus, et vennad olid täiesti väljapaistavalt – ja nii hakkasid sotsiaalprofunktsionistid hoovõet sealt välja voolama. Vangistati liiga jõukad, liiga mõjukad ja liiga iseseisvad, liiga intelligentid ja liiga tähelepanuväärivad. Rahvastik kookus, tarretus ja kaotas oma võimalikku tulevased juhid, kontaktid ja tutvustõlvit.".

Teatava distantsi saavutamiseks oma teose masendava ainega kasutab autor sageli lõikavat irooniat. "Sõja ajal unustati evakueeritud terved kindlused, aga poliitiliste vangide hukkamist vanglates ei unustatud Lvoivis, Rovnos ja

Tallinnas. Tartu vanglas lasti maha 192 inimest ja laibad heideti kaevu."

Autori teades toimus esimest korda maailma ajaloos, et kodumaale tagasipöörduvad sõjaväed (neid, kes oli saksa vangilaagrite ebanimilikes tingimustes ellu jäänud) karistati vangilaagritesse saatmisega. Ametlikult ei süüdistatud neid isamaa äraandmises, vaid nõukogudevastases propagandas – nad olid ju näinud läänemaailma, kuigi tihiti ainult läbi vangia traatala!

Kuna lääneliitlaste sõjavangid said kodust pakke ja nende eest hoolitses Punane Rist, oli pakkeide saatmine vene sõjavangidele rangelt keelatud, Punane Rist ei pääsenud nendega kontakti.

Õpetlik on episood ühe Rootsis interveneritud vene sõjalaeva meeskonna saatusest. Nad läksid kodumaale ja arreteeriti peagi (nad olid ju näinud heaolu kapitalistlikus Rootsis). Rootsis saadi nende saatusest teada, ajalehed hakkasid protestima Kilrest korjate mehed kõik ühte vanglasse, nuumati üles, riietati korralikult ja näidati siis rootsi ajakirjanikele ette. Nad rääkisid ajakirjanikele oma heast elust ja olid pahased "laimu" üle.

Ajakirjanikud kirjutasid Rootsis vabandavaid artikleid. Mehed aga riietati jälle kaitseks ja saadeti laagritesse tagasi. (Muide – kas midagi taolist ei juhtunud läti väljantagute, keda P. E. Enquist Rilas intervjuerimas käis?)

Autori puudutab ka küüditamisi 1949: "Sel ajal oli vastupanu Eestis ja Leedus lõppenud. Kuid 1949 voolasid sotsiaalse profunktsionistid ja kollektiviseerimise võimsad voolud ka sealt. Kolmest balli vabariigist veeti talupoegi ja linnaelanikke rongide viisi Siberisse. Kilrest ja keskendatult pidi nad nüüd taluma seda, mida kogu Nõukogude Liit oli teinud varem." Muidugi deporteeriti terved rahvusgrupid Siberisse – Volga sakslased, tatarlased, kal-mukid.

"Kujutle, kui Tšehhovi haritlased, kes alati katsusid ole kutsu-ta, milline on maailm mõnekümne aasta pärast, kui nad oleksid saa-

nud teada, et 40 aastat hiljem kasutatakse piinamist vene ülekulemisel puhul! Missugune vene sotsialdemokraat oleks suutnud uskuda niisugust tulevikku mustamist? See, mida teostasid üksikud ebanormaalsed hingedeluga inimesed tsaride ajal, muutus süsteemiks ja väljaõpetatud tehnikaks!" Autor annab põhjaliku ülevaate piinamismeetoditest ja tõestab neid temale isiklikult teadaolevate juhtudega, loetledes muuhulgas järgmisi piinamismeetodeid (kokku 31):

Sõim, hirmutamise, valetamine, köidamine, sigareetidega põletamine, terav valgus, pisike kongo, põlvitamine, seismine, unekeeld, täid, nälk, peksmine. Vene pagu-lane S. P. Melgunov kirjutas oma mälestustes omaaegsetest vangla-test: "Niisugune oli tsariaja vangla, mida tänapäeva poliitiliste vangid võivad mälestada vaid teatava õnnetundega."

Vastupidi läänemaisele õigus-mõistele peab nõukogude poliitiline vang teostama, et ta on süütu. Pole võimude asi tema süüdi teostada. Arreteeritud kohteldakse kohe kui süüdimõistetut.

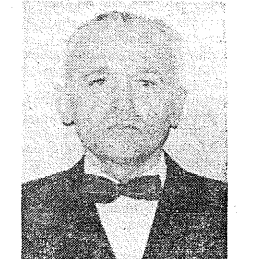
Ideoloogia on vabandus nalle kuritegudele. "Tänu ideoloogiale on kahekümnes sajand näinud miljonitekaupa roimi. Inkvisitsioon võitis õigustuse ristiusus, Hitler rassiteooriaga, nõukogude võim marksismist.

Autorige on tehtud etteheiteid: "Miks vanu haavu lahti rebida". Tegelikult kardetakse "haavade lahtirebimist" mitte terrori ohvrite vaid terroriste poolt. Sakslased karistasid oma terroriste, Nõukogude Liidus pole midagi teinud selleks, kuigi neid peaks olema sadu tuhandeid. "Olgem suure-meelsed. Meie ei taha neid maha lasta või piinata. Aga me peame nad üles otsima ja nende tegude üle kohut mõistma. Meie peame mõistma kogu idee üle, et üks inimene võib teise hävitada. Kui me seda ei tee, siis õpivad noored: noimarlikkuse ei leia ilaigi karistamist, aga see loob endaga kaasa jõukust. On ebanõuget ja kohutav elada niisugusel maal!"

AI

Aasta Boräsi Eesti Seltsi tegevust

BORAS (EPL) – Boräsi Eesti Seltsi korraline peakoosolek toimus 10. veebruaril Moderaatse Koonduserakonna majas. Koosolekut juhatas Juh. Mertisina ja protokolilis Eralt Art. Tegevusaruande esitas esimees August Jakobson.

BES esimees Aug. Jakobson valiti tagasi

Seltsi tähtsamateks üritusteks olnud m.a. EV aastapäeva tähistamine Caroli koguduse majas arvuka osavõtuga, Lääne – Rootsi suvepäev Rannaslaatenis Vöidupäha pühitsemisega, emadepäeva tähistamine 27. mail, lastejõulupuu 16. detsembril jne. BES oli vastu-võtjaks ja korraldajaks ka Stockholm Eesti Teatri küllalsetenduse näidendiga "Juhannsoni reidid Soomes".

Kassaruande kandis ette laeaur

Edvard Aasa. Sellest nähtus, et mõõduvad aastane seltsi sissetulek oli tavallise suurem ja kattis praari viimase aasta puudujäägi. Suurimaks kulupostiks seltsi tegevuses on büroo üür. Tulu poolel näidati aasta kassaruande suu-remat sissetulekut luterlast saadud tulust. Kuna suuremat luterlast ei ole võimalik igal aastal korraldada, siis peab selts oma tegevust finantseerima varem kogutud kapitalist.

Seltsi esimees August Jakobson teatas, et seltsil majanduslike raskusi ei ole, sest juhatas on tegevust pohtimõtte järgi, et mitte suured tulud ei tee rikkaks, vaid need on väikesed väljaminekud, mida tuleb võimaluse kohaselt piirata.

Boräsi Eesti Seltsi esimeheks valiti üksmeelselt tagasi endine kassaruande esimees kapten August Jakobson. Juhatuseesse valiti kuus liiget: Edvard Aasa, Egon Koiv, Eralt Art, Jüri Lepik, Ernst Indrikson (uus) ja Aivo Aas (uus). Asimeheks valiti Johannes Mertisina (endine juhatustuli) ja Gunnar Lilleberg (uus). Rev-komisjon valiti kolm liiget: Helene Sagrits, Paul Just ja Evald Eind. Asimeheks: Johannes Pirsund (uus) ja Hillard Karu.

Aastapeakoosoleku järgi serveisid proov H. Jakobson ja H. Sagrits koosolekust osavõtjatele kohvi.

ERU

Valentine Kase 75 elu- ja poolsada lava-aastat

Eesti iseseisvuse teatris ja ooperis omas Valentine Kask kahekordselt head nime – nii suurepärase rollide karakterite kujundajana kui ka võimeka, huvitavatähtsuse häälega alitallajana. Valentine Kask on üks neist, kes elasid kaasa eesti oma teatrikunstilisele häälele, viisid seda noorusliku entusiasmi läänemaailma tasemele ja mõnikord oma eksperimendilustiga ettegi. Kui nüüd, tema 75-ndal sünnipäeval, mis oli 22. veebruaril tagasi vaatame, siis on tema samal ajal 50-aastane teatritee tähtsustanud aukartustäratavate arvudega – ta on esinenud 28-as ooperis, neist 11-nes peaosalisena, seal juures on ta jõudnud meelejäävaid kujusid luua umbes samapaljudes sõnalavastustes, nendest 8 sin Rootsis. Sama teatriteed on palistanud kogu aeg publiku poolehoid ja arvustajate tunnustus.

Valentine Kask sündis Tallinnas, lõpetas seal Esimese tütarlaste gümnaasiumi a. 1918 selle esimeses lennus ja asus siis õppima konservatooriumi Helmani lauluklassi. Tee laulule oli perekonnas nagu loomulik, sest vanemad viisid juba varakult lapsed laulma ortodoksskiriku koori, kus ilmusid nende erakordne materjal ja and – nii said Valentines ja Niina Looa nime all, kuna ka kolmandal mees Aleksandril oli suurepärane mezosopran. Kirikulaulele on Valentine Kask jäänud tänaseini truaks.

Valentine Kask äratas konservatooriumi õpilases juba tähelepanu ja selle tulemusena kutsuti ta 1923 Estoniasse. Teda ennast huvitas toodord rohkem draama, rollide mängimine, kuid tookordne teatrijuht Johnholt palgatus ta muusikalisel poolele ja varsti tuli tal kanda vastutust ka peaosas ooperis "Madalik". Teater lihas tol ajal värskest algatusest. Hanno Kompus oli Dresdenist tagasi jõudnud ja asus teatri teenistusse.

Kontsertmeisteriks ja solistide repertuaariks sai Sergei Mamontov, peadirigendiks oli Raimond Kull, tõeline ooperite meister. Kõik nad panid oma südame d'Alberti ooperisse. Mamontov oli range, ent efektiivne viimistaja ja see oli debüteerivale Valentine Kasele Martha osas end panidoks. Ooper sai suure menu osaliseks, samuti ka debüteeriv peaosaline.

Silt järgnesid rollid – Verdi "Aidas", Amneris, Bizet "Carmenis" nimiosa, Verdi "Trubaduuris" Azucena, Tšaikovski "Padamandas" krahvinna, Thomase "Mignonis" nimiosa ja peaosas ooperites "Elina surm", "Tsaari mõrja", "Näkinud", "Lõbusad

Windsori naised", "Boccacio", edasi osad ooperites "Elu tsari eest", "Ruslan ja Ludmila", "Orpheus pürgus", operettides "Lin-nukaupleja", "Onupoeg Bataavias", "Pulmad Malinovkas", "Krahv Luxemburg", "American girl", "Dolly", "Kalurinele", "Ilgavene legend", "Lõbus lesk" j.t. muusikalavastustes.

Ooperilauljana avaldus Valentine Kase tugev võime rollidesse ka mänguliselt sisse elada, mis ei jäänud tähele panemata ka sõnalavastajatele. Nii oli loomulik, et meie rahvusliku esinduslaval, mis koosnes samal ajal ooperist ja draama-osakonnast, tema talenti hakati ära kasutama ka sõnalavastustes. Seega oli noor näitleja saavutanud lõpuks ikkagi selle, mis ta eesmärgiks oli lapsepõlves saada draamanäitlejaks. Muias hulgas sai ta peaosil "Mikumärdis" ja Pilverists, peale selle rida suuremaid ja vähemaid rolle, nende hulgas "Kolme-krossi-ooperis". Külalisena kutsuti ta ka Drama-teatrisse mängima Arno Suuroru vastu "Uues Majas", kus lavastas Priit Põldroos. Woldemar Mettuse juhtimisel on Valentine Kask mänginud ka neljas saksa teatri sõnalavastuses.

Valentine Kase oli veel kolmas palg, mis teda tõi lähedale publiku laialedele massidele – meeleolulaulja palg. Karakternäitleja oskus ja laululised võimed ühinesid siin eriliseks laulustiliks, mis tõmbas kaasa, võlus ja rõõmustas. Ta oli sagedane raadios ja estradidel. Asjaolu, mis ei olnud tolle aja mõiste kohaselt nagu tasakaal kõrge ooperikunstniku pjeedastaliga, kuid Valentine Kask ei ole kunagi end lasknud häirida teiste arvamistest. Ta tundis sellest il-

sazhanrist ilmselt ka ise samavõrra rõõmu kui tema publik.

Kodumaalt lahkumine viis Valentine Kase alul Saksamaale, kust pärast vintsutusi lõpuks pääses Stockholm, kus algas uus teatri- ja elupeatükk. Valentine Kask pidi nüüd muusat teenima üalpidamistöö kõrvalt – ta üks esimesi kohti oli riiklikus kütteenetekomisjonis. Kuid teatritöö ei katkenud ja sellest perioodist võime Valentine Kase kontosse kirjutada just rohkem ja küpselt mängitud sõnalavastustele – Gert Heibemäe "Viibitud vastuses", Hugo Raudsepa "Oheliku orjaveres" ja "Vedelvorstis", Artur Adsoni "Lauluisas ja kirjaneks", Ilmari Turja "Mina ises", Arvo Mägi "Saalomoni naistes", Sutton Waneri "Tundmata sadama suunas" ja Raudsepa "Röövels prilides".

Servides nende lavastuste arvustusi, ei ole näha ühtki vähemat õnnestumist – Valentine Kask on alati annud täispanuse ja saavutanud tähtsustava rolli kujundamises. Võibolla ilmestab tema amplituudi Eduard Reining, kes "Viibitud vastuse" puhul ütles, et Valentine Kask on samal ajal oivaliselt mahlakas, kuid ka diskreet-selt piiri pidav. See on võime, mida on ainult headel näitlejal.

Valentine Kask on viimastel aastatel olnud eamal teatrilavast terviselikel põhjustel. Nüüd, kus tal täitub 75 ja lavakunstniku teekonna algusest 60, suunduvad tema poole teatripubliku kui ka teatrirahva mõtted õnnitlusteks ja headeks soovideks. Ülatame talle austustilli kõige selle eest, mis ta on annud eesti teatritele ja lavakunstile.

KLA

VALENTINE KASK

Konstantin Pätsi 100-da sünnipäeva mälestusteenistus

Eesti Vabariigi presidendi Konstantin Pätsi sajandat sünnipäeval 23. veebruaril toimus Stockholmis Jakobi kirikus Rootsi Eestlaste Esinduse korraldusel meie suure riigimehe mälestamise jumalateenistus, millest rohkel arvul osa võeti ja mis oma vaimulikuks laulu ja muusikaliselt osalt kõigile kaasa meelejääva mulje jättis. Jakobi kirikusse mahub tuhande inimese ümber, mälestusteenistusele oli tulnud umbes kaheksada kaasmaalast, peamiselt vanemast generatsioonist ja keskealistest hulgast, kuid oli näha ka meie noorsoo liikmeid. Peale nende kolme koori lauljad.

Laululehed olid maitsekalt koostatud-trükitud: Esiküljel Eesti trikoloori värvid ja K. Pätsi kurvarneelne fotopilt, keskel suures kirjas "100 aastat" mälestatava pildi all "Sündinud 23. veebruaril 1874.a. Tahkurannas, surmud teadmatul päeval ja aastal, teadmatul kohas. N. Lõdu vangina".

Jumalateenistus algas koraaliga "Läigdal on Jumal, teda kumardagem..." See Sejälrel pidas altariteenistuse peapiiskop K. Veem, kes ka mõned mälestamis-sõnad lausis K. Pätsist.

Järgnes Stockholmis Eesti Naiste koori esitamisest dirigent Hilma Nerrep-Mossini juhatusel Adalbert Virkausi heidni "Ma tõstan silmad üles" ettekannet, kus solistina esines sopran Helvi Klement. Selle õnnestunud vaimuliku teose suurepärane ettekannet mõjus kaasa kogu mälestusteenistuse ülevale meeleolule.

Sejälrel lauldi ühiselt koraali "Ma tean, mis kõiges elus...", millele järgnes jutlus õpetaja Elmar Tõldepaalt. Ta heitis pilgu K. Pätsi elukäigule, alates ta noorusest ja peatas pikemalt Eesti Vabariigi presidendi sellel tegevusjärgul, mil temast sai eesti rahva üks vabadusvõitluse ja Eesti iseseisvuse perioodi juht. Tõstetides Pühast Kirjast ridu, kuidas Moosesest sai Iisraeli rahva päästaja Egiptuse vangipõlvest jutlustaja viitas sellega K. Pätsi osale kui ühele aktiivsele algatajale meie vabadusvõitluses, mis resulteerus Eesti Vabariigi sünniga.

Mälestatava elutee lõppes traagiliselt. Jutustaja kirjeldas erades sõnades seda vägivalda, mille õhviks langenid raskelt kättevõidetud rahvuslik vabadus ja selle võitluse juhid, nende hulgas ka K. Päts. Meid lohutab kogu selle kurbmängu juures teadmine, ütles jutustaja, et ei ole suuremat armastust kui see, et antakse oma elu oma rahva nimel ja tema heaks.

Meie ei tea lahkunu viimastest elupäevadest midagi ega tema hauast. Aga Eesti Vabariigi presidendini jäi alaliseks sõrama eesti rahva mälestusse.

Nüüd esines Stockholmis Eesti Meeskoor dirigent Lembit Leetmaa juhatusel, esitades mõjuvalt Konstantin Tõrnu "Sanctuse". Järgnes mälestustalitus altari ees apostlike-õigeusluse poolt, kuna mälestatav kuulus sellesse religiooni. Mälestustalutuse pidas praost ja ülempeetere Arbo Nael ja ülemdiakon Mikolai Suursõot. Laulis nende koguduse kvarteti dirigent Klaudia Naela juhatusel, kusjuures Nikolai Suursõot oma suurepärases bassiga kaasas oli. See mälestamine osa oma laululiste ettekannetega oli samuti teenistuse meeldivaks vahepalaks.

Peapiiskop Veem ja õpetaja Tõldepaal sooritasid altaris lõpppalvuse, mille järel naiskoor ja meeskoor laulid ühiselt ja mõjuvalt Rudolf Tohiase "Eks teie teate..." Muusikaliselt ettekanne moodustasid mälestusteenistuse kauni osa. Jumalateenistus lõpetati ühiselt laulud Eesti hümniga. Oreil toimus Harry Kiisk.

Kirikust siirduti Rootsi Eestlaste Esinduse ruumesse ja ka Eesti Majja Konstantin Pätsi mälestuskoosviimimisi jätkama.

Kalju Treffner, poli. mag. ja majandusteadlane, töötas Tokios Rootsi Jaapani suursaatkonnas kaubandusasthase abina. Ta on lõpetanud ka kõrgema reklamiajal õppeasutuse ja saabus Tokiosse alles jaapani Rootsi Kaubanduskoos viimimisi jätkama.

Enno Aviksaar, kirikuõpetaja ja Edele-Inglismaa EEL koguduse hingekarjane, tähistas 60ndat sünnipäeva. Ta elab Leicesteris.

Aktus Uppsalas

Uppsala (EPL) – Kõrge lipuvarda otsas lehviv sini-must-valge juhatus teed Uppsalas eestlastele, kes 23. veebr. kogunesid ühte koolimajja, et tähistada Eesti Vabariigi 56. aastapäeva ning tema viimase riigipea 100-a. sünnipäeva. Teine rahvuslipp ootas ees majja sisene-misel, kus ta ümber seisd skautlikud noored: Jaan Roots, Leena Vahtsas, Mari ja Annika Ralend ning Per-Arne Norvell. Ja selle lipu sissekandmisega kooli aulasse ning ühislauluga "Eesti lipp" pidulik aktus saigi alguse.

Selle kandvamaaks osaks oli mag. jur. Artur Mäe kõne Konstantin Pätsist. Kõneleja iseloomustas Pätsi kui meie kõige teenekamat, aga ka kõige värviküllasemat riigimeest.

Eesti omariiklus algas tema tulekuga peaministriks ning lõppes tema vangistamisega ja Venemaale ärevimisele. Omariikluse 22 aastat seisis Päts riigilõduli 12 a., seega palju kauem kui keegi teine. Ta oli põllumehed kogude juht, kuid mitte kitsalt mõtlev partel-mees. Kogu aeg ta püüdis jälgida muutuvaid eluvajadusi.

Kujukaks näiteks on meie progressiivne sotsiaalseadusandus. Üks tähtis küsimus, mille lahendamiseks sin Rootsis veel praegu heideldakse, sai meil Eestis lahenduse juba 1939, siis kui anti riiklasele sisuga "Vanade töövõtjate kaitseseadus".

Vabariigi aastapäeva võime pida ja astus kõnetooli gadi vormis. See oli E. Skautlike Noorte Maleva juht, dr. Virge Hint, kes kõneles kui omaaegne Vaba Eesti noor. Ta meenutas soojusega tookordsel Vabariigi aastapäeval, millele pühitsemisest ka skautlikud noored osa võtsid. Kui nad marsisid aastapäeva paraadile, saatsid neid rahva aplausid.

Kui siis kõikjal kõias eesti keel,

seda peeti nagu loomulikku, kuigi vanemate käest oli kuulnud ka teistest oludest ja aegadest. Nüüd on need halvad ajad jälle tagasi tulnud. Üks Tallinnas viibinud kaasmaalane olevat saanud Mustamäe bussis asjata teid küsida, sest et keegi kaasreisijaid ei osanud eesti keelt!

Sellel taustal dr. Hint pidas väga oluliseks, et meie noortest tuleb kasvatada eestlased. Neid tuleb osaks teha meie riiklikult kultuuriloomingust. Kuid seda peab tegema kannatusel ja armastustega mitte survega.

Aktuse muusikalist osa täitsid Stockholmist saabunud sopran Mari Kamp, keda juba poodumile tulekul soojalt tervitati ja veelgi südamlikumalt tänati ettekannete eest. Ta laulis pr. N. Kääriku klaverisaatel kaks eesti rahvaviisi ning hiljem Ardna ja Tammeveski laule.

Pärast Eesti hümniga lõppenud aktust siirduti koosviibimisele Eesti Kodus. Seal olid rikkalikult peolaua kaudul kohalike eesti orgide daamid J. Kaasik, M. Laadi, E. Laidva, E. Lindvere, A. Mark, L. Ottas, H. Paldrok ja L. Vahtsas. Pidulisi oli palju ja meeleolu tõstsid pr. Kampi poolt veel laulud kaunid Fr. Lehari ooperitviisid, aga ka hoogsad ühislaulud. (EPL/RM).

Uus raamat Sovjeti mõrvadest

New York (VES) – Kirjastus Kultuurilil muub tulevast aastal uus ingliskeelne dokumentaalkoos "The Soviet Crimes in Estonia". Selles raamatust tuuakse ära maailma avalikkusele kõik kogutud olulisemad materjalid, ülevõtted ja kaardid, et soovitud ei jääks võimalusi seniste valedega karmi tõdesid olematuks teha. Lähemalid andmeid raamatu kohta annab kirjastus avalikkusele edaspidi.

Autor ei taha oma nime avaldada, kuna ta esineb kodumaa viibivate ligemate tuttavate pärast varjumine all. Kirjastus palub veel lisada, et iga foto ja dokument, mis kellelgi peaks olema Nõukogude mõrvade kohta Eestis on kirjastusele teretulnud.

Kaljo Käärrik, tehn. üc. ja Sandvikeni kõvamatiltehes peake-mik sõidab USA-se ametisõidule. Ta võtab osa Celevalandes analüütilise keemia konverentsist ning külastab uurimisasutusi ja sõsar-tehasid New Yorgis, Pittsburghis ja Wilmingtonis.

Doktor Jaan Novek, senine ülemarst abi Lõvensrõmska haiglas, kinnitati sama haigla röntgeni osakonna ülemarstiks.

Peet Koka, ajakirjanik ja toimetus liige ajakirja "Teknikens Värld" juures, on kutsutud ajakirja "Bät för alla" tegevtoimetajaks.

Johannes Lõhmus Stockholmis tähistas oma 50-aastast sünnipäeva.

Stockholmi Eesti Algkool asub vanalinna rahulikus ja kultuuriküllases miljöö Svarthmangatanil.

Pange eesti lapsed eesti algkooli!

Tänavu on koolikohustuslikud lapsed, kes on sündinud a. 1967 või varem. Stockholmis on eesti lastel eelis käia eesti algkoolis, 6- klassilises riikliku toetusega erakoolis, mis hõlmab kehtiva koolikorralduse kohaselt alg- ja keskastme ja millel on koolivälisuse täielik tunnustus õpilaste koolikohustuse täitmiseks.

Kooli aadress: Stockholm, Eesti Algkool, Svarthmangatan 20-22, 111 29 Stockholm.

Koolitöö kestvus: Esimeses klassis kl. 8.55–13.10. Pärast lõunat on lastel vajaduse korral võimalik viibida Eesti Lastelaia poolt korraldatavas pärastlõuna kodus Eesti Majas, Wallingatan 34.

Kooli sõidud: Vajaduse korral kavatseb kool ka eeloleval sügisel koos lastelaia korraldada erilinnakoostööd täiskasvanud kaasasõitjaid või ühissõite laste toomisele kooli ja viimisele koju.

Kooli õppekava: allub täielikult Rootsi Koolide Ülemvalitsuse õppekavale ja kohandatakse pidevalt uuele koolivormile. Esimestes klassides toimub õppetöö eesti keeles. (Erand – kui keegi lastest on muukeelne, siis õpetatakse seda last individuaalselt, kuni eesti keel on selge). Vanemates klassides toimub õppetöö mõlemas keeles paralleelselt.

Õpetajate täiendav väljaõpe Jätkub Rootsi koolide õpetajate kursustel Koolide Ülemvalitsuse nõuete järgi. Praegu on näiteks lõpetatud Koolide Ülemvalitsuse koolide õpetajate uute õppekavade alusel, uus matemaatika kursus ja kursus inglise keeles ja üldainetes. Koolide Ülemvalitsuse eeskirjade kohaselt jätkub kursus uue standardkäärja alal koos Maria rektori-õpikonna rootsi õpetajatega.

Edasimineku rootsi kooli korras, mis on sündinud a. 1967 või varem. Stockholmis on eesti lastel eelis käia eesti algkoolis, 6- klassilises riikliku toetusega erakoolis, mis hõlmab kehtiva koolikorralduse kohaselt alg- ja keskastme ja millel on koolivälisuse täielik tunnustus õpilaste koolikohustuse täitmiseks.

Eesti algkoolis on ühendatud see, mis vanas ja uues koolis on hea. Eelis on ka see, et eesti koolis on õpilaste arv klassides väiksem, seega jätkub õpetajal rohkem aega iga õpilasega töötamiseks.

Majandus. Koolis on õppemaksud kr. 75: poolaastas perekonnalt. Õpperaamatud (väljaarvatud eestikeelsed), õppetarbed, hambaravi, kooliarst, koolieline on tasuta rootsi koolidega samadel alustel. Samuti on tasuta sõidud Suur-Stockholmi piires elavatel õpilastel. 30-kroonise lisatasuga poolaastas on õpilastel võimalik osta poolaasta sõidukaarti, mis kehtib nagu nn. 50-kroonine kaart täiskasvanutele. Väljaspool Suur-Stockholmi elavate õpilaste sõidukulud, õpilaste alandatud hindadega, tasutakse lastevanemate poolt. Solna ja Sundbybergi kommunid tasuvad ka sõidukulud.

Kommunid tasuvad ka ülalmainitud majanduslikud kulud Stockholm Koolivalitsusele, väljaarvatud Järfälla. Stockholm Koolivalitsuse, Eesti Komitee ja Järfälla kommunid vahel on arutused käimas majanduslike kulude kulude tasumise osas. Teisel vajalikud maksud on kooli poolt korraldatud Stockholm Koolivalitsuse kaudu. – Kooli üheks eesmärgiks on olla vahel, et majanduslike raskuste tõttu ei tarvitaks ükski õpilane koolist eemale jääda, mille eesti on vahel ka kooli hoolikogu ja Sõprade Selts.

Registreerimine. Õpilased, kes saavad hiljemalt 31. dets. 1974 7-

Hugo Raudsepa kannatustee

Selle pealkirja all EMP kirjastusel Stockholmis 1973 ilmunud raamat (248 lk.) sisaldab Hugo Raudsepa tütre Viilu Raudsepp-Tulki mälestuskirjutuse (56 lk.). "Minu isa Hugo Raudsepa hukumine Siberis", eesõnad Vello Pekomäelt ja kirjastuselt Eestis tegutsenud anonüümse "Toimetuse" andmel. Raudsepa näidendid "Mikumärdi" ja "Roosad prillid" ja pilte näidendite lavastustest.

Andmed Hugo Raudsepa vangilaagris oleku ja surma kohta on Viilu Raudsepp-Tulki kiid-küllalt kogunud Siberist tagasiastunud vangidelt, on selles näinud oma püha kohust käsikiri koostada ja korraldada teha, et see pärast tema surma Stockholmis toimetataks. Nii ongi sündinud.

Näitekirjanik Hugo Raudsepp vangistati ühel suveõöl 1931. Eestlastest sandarm käsutas: "Raudsepp, Hugo, Jüri poeg! Pange leiakott kaasa. Te ei tule kunagi enam tagasi." Läbiotsimisel leitud iluköites "Lipud tormis", president Pätsi poolt tunnustava sissekirjutusega autorile kingitud, äratas vihatormi ja rusikatega vehkimist. Pärast Raudsepa äravimist julgesid üsna vähesed sõbrad tema naise ja tütrega kõnelda ja neid külastada.

Hugo Raudsepp paigutati Pagari tänava eeluurimise vangla keldrisse. Ülekuulamisel algasid harilikult õhtul ja kestsid hommikuni, kusjuures ka päeval magada ei lastud. Raudsepa süüdistati maru-ravhuselises ja põrandalusesse organisatsiooni kuulmises. Surmapatuks peeti ka näidendid "Vaheliku vapustusel", mis on suunatud Vene ja Saksa okupatsioonile vastu ja mille kohta Raudsepp ise oleval ütelnud: "Sellesse panin ma armastuse oma maa ja rahva vastu ja seda kannab süü.".

Pärast ülekuulamisi viidi Raudsepp üle Keskvanglasse, allutati Moskva Erikomisjonile ja määrati karistuseks 10-aastane kinnipidamine tööpäranduslaagris Siberis. Enne Eestist lahkumist võimaldati vangile kokkusaamine abikaasaga. Ta oli reipas meeleolu, ütles, et vangla polegi nii hull, siin eesti rahva paremik koos. Küsimusele, miks ta parem käsi lahas on, vastas Raudsepp, et on saanud kukkunud, ja valvur segas end kohe vahele. Keskvanglast viidi Raudsepp üle Lasnamäe vanglasse ja seal enam kokkusaamist ei võimaldatud.

Peagi algas lgi kuu aega kestnud teekond Siberisse üle Irkutski oblasti vangilaagriteist Taishetist Bratski viirva raudtee ääres, kuhu paigutati nõukogude riigile erakordselt kardetavaks peetud isikud. Valve oli siin tugevam kui mujal. mõnes laagris viidi vahitulel tööle ja toodi töölt tagasi raudus, kuulipildujate vahel. Umbrus koosnes vangilaagriteist ja vangide kalmistutest. Kliima oli karm, ühti külna 50–60 kraadi C. Oli hirmsaid lumetorme, hundid ühisid laagri ümber.

Oma vanuse tõttu Raudsepp tõli ei käinud. Esimestel öist ta olnud julge ja rahulik, valmikas ja humoorikas vestleja. Ta oli õhutanud kaasvangide valmest vastupidavust, meenutanud eesti rahva valmest visadust ajaloo väite. "Vaimsest ei alistu me kunagi. Ja kes vaimsest ei alistu, jääb vabaks.

aastaseks, on koolikohustuslikud ja tulevad registreerida kooli, et alata õppetööd 1974.a. sügispoolalast.

Uute koolikohustuslike õpilaste registreerimine Stockholmis Eesti Altkooli on alanud ja viimaselast tähtajaks on 18. märts 1974. Õigeaegne registreerimine on vajalik eeltoodete tegemiseks ja klassiruumide arvastamiseks.

Registreerimisel vajalikud andmed:

1) õpilase nimi, 2) sünniaeg, 3) sünninumber, 4) aadress, 5) postinumber, 6) postkontor.

Registreerimist võib teostada igal tööpäeval kell 9.00–14.30 kooli telefonil 10 64 28, suuliselt koolis või kirjalikult.

Tuleb päev, kus eesti rahvas raputab maha ka kommunistliku surmaikke," oli ta ütelnud. Ta oli rääkinud oma kavatsusest kirjutada veel kümme uut näidendit – Venemaast, vanglast, laagrist. "Milline tohutu tüdipide ja materjal hulk! Pahupidi pöördud elu."

Siberi vangipõlvest saatis ta koju neli kirja ja ütles, et ilma toidupakkideta oleks ta ammu surnud nagu paljud teised seal. Kõige ilusamaks elamuseks laagri elus nimetas ta vangide üksteise abistamist ravi ja toiduga. Kodunt saatetud kirju ei antud Raudsepa kunagi kätte. Septembrist 1932 lõppesid ka tema enese kirjad. Surmast saadi teada alles palju hiljem. Raudsepp oli äratund laagris vene rahvusest kurjategijate tähelepanu oma väärtuslike pakkidega, mis ta hoidis magamisnäril enda kõrval. Bandidid andsid laagri ülemusele paki ja Raudsepp saadeti tööle – garnisonile saunahju jaoks puid saagima. Kui ta töölt tagasi tuli, oli tema nari tühi: pakid olid varastatud. Raudsepp oli tööl külmetunud ja sai kopsopuleetiku. Laagriarstle antud vesti ja kampsuni eest saatis arst ta haiglasse. Tuli minna väga külma ilmaga jala raudteejaama. Raudsepp ei jaksanud kiiresti käia. Valvuri käsil vedasid tervemad ja nooremad mehed teda kättest. Raudteel loomavagnis sõites lõdises Raudsepp pikali põrandal ega kõnelnud sõnagi. Sihtjaamast lohutati ta haiglasse. Seal saadeti kõigepealt sauna. Kui ta käe veekapa kärele sirutas, varises ta kokku ja suri mõni heik hiljem. See oli 16. septembril 1932. Haiglaarsti diagnoos pärast lahkumist oli südame infarkt füüsilise ülepingutuse tõttu.

Eestlastest kaasvangid tegid Hugo Raudsepa lauatükidest puusärki. Koos teiste samasuguste laotati see puutegelde ja ratastega vankrile riita. Kolmetist vangid vedasid vankri vangide kalmistule. Üks vedajaist, ungari usuteaduse doktor, paljastas Raudsepa haual pea ja ütles inglise keeles: "Such a lovely night! The stars are coming out! It's quite here, Hugo Raudsepp."

Huulel tõditi teivas numbriaga, mis oli ka laiba varba külge seotud puupilpal. Paar aastat hiljem tulid mõned eestlased mõtlele asetada huule suurem kivi ja sellesse raudla kirjaniku nimetähed et saaks tema põrmu kord Eestisse viia. Selgus aga, et lehmad olid numbrivalad ümber ajanud. Hauda ei leitud.

Hiljem Raudsepp rehabiliteeriti, nagu see asi nõukogude riigis käib. Kõik tema õigused taastati, näidendid mängitakse, räägitakse mõnede teoste uustrükkid, abikaasale makstakse pensiooni.

Hugo Raudsepal on olnud lugematul arvul kaaslasi tema kannatustel. Sellest on palju kirjutatud.

Just praegu loeb kogu maailm vapustatult Solženitsõni raamatut Venemaa vangilaagrite aripel-laagist. Vähem aga on kirjutatud vangistatute omaste kannatustest. Raudsepa tütar lisab nekroloogile isast omaenese loo, mis sai aiguse isa äravimise hetkest: "Sest mu isaga on mu lapsesüda, mis suri siis, kui suri tema. Pärast seda pole ma enam kunagi õnnelik olnud, ehkki olen seda püüdnud olla. Sest ka mina olen nüüd surnud, kuigi elan..."

Viilu Raudsepp-Tulki jutustab, et isa vangistamise öö ja järgnevat ahanusööd tekitasid talle psüühilise trauma, millest ta kunagi ei ole paranenud. Talle näis, nagu käiks ta kannul tume varj ja enustaks peatselt vägivaldast surma. Hiljem meeditsiinilinea Tallinnas töötades tuli tal ravidava väga paljusid eesti lapsi, kellede vanemad olid surnud Siberi sünnitöölaagrites. Nad kõik kannatasid neuropepsüühiliste häirete all, mis avaldusid ka kehale – südame ja vereringevoolu riketes, kõngunud kehakaasvus ja üldises nõrkuses. Paljusid noortest on saanud alkohoolikud ja mitmes mõttes asotsiaalsed oledid. "Meil pole ei pühadusi ega ideale", ütlevad nad oma allakäigu õigustuseks.

Psüühilised häired sundisid ka Viilu Raudsepp-Tulki alkoholitartvitajaks. 15. veebruaril 1965 sai ta raske alkohoolijoobe seisundis surma takiauto all. Mõnede Tallinna arstide arvates lahkus ta elust vabatahtlikult.

Nekroloog Hugo Raudsepaale on kirjutatud vahusa kirega ja esitab kibedat süüdistust Lääne maailmale, kes väga vähe teab ega tahagi teada, milliseid kuritegusid inimeste kallal on teostanud ja ikka edasi teostab punane terror ja kuidas see on laostanud terve noore generatsiooni mitte ainult moraalset, vaid ka füüsilist.

HELMIELLER

Irene Soodla, kindral Joh. Soodla lesk, tähtistas Los Angeleses oma 70-nad sünnipäeva. USA-s on ta töötanud haiglas ja olnud tegev Eesti Naisklubis esinimesena.

Vastuvõetud K. Pätsi 100-aasta juubelil

Konstantin Pätsi 100-aasta-juubel puhul toimus 23. veebruaril Stockholmis kaks vastuvõttu üks pärast mälestusjumalateenistuse Rootsi Eestlaste Esinduses, kus korraldajaks oli Esinduse Naisring ja teine hiljem Eesti Majas, Pätsi akadeemilise organisatsiooni Fraternitas Estica korraldusel. Mõlemal pool olid osavõtjaid sadakonda ümber.

Rootsi Eestlaste Esinduses koheles kogunenutele esimeses Leo Karupää, meenutades, et Kesk-nõukogu kutsel kogu vaba eestlaskond on mälestamas Eesti Vabariigi presidenti Konstantin Pätsi. Kahtlemata ühinevad sellega ka tuhanded kodumaal oma südamega. "Meiegi armutame veel tänaigi julgust ja teevitla meie tuleviku võitluse jätkuvaks holaku kontinuiteediks Pätsi rusikaloogist lauale: "Ei mingit kompromissi kommunistidega", tema poolt juhitud vabadusvõitlusest ja vabast Eestist.

Kõneleja märkis, et eriti tuiet hinnata Pätsi kui inimest, kes väsimatu pühendus eesti rahvale ja riigile ning juhtis teda välja kriisidest ja tagasi demokraatiale – töö mida katkestas võõras võim ja

kelle ohvrina Päts jagas oma rahva kurba saatust ja suri teadmatuses. Pärastkõhase luletuse luges oma loomingust Kristjan Melkop.

Korporatsioon Fraternitas Estica oli Konstantin Pätsi juubeli puhul saatnud tema saatust tutvustavat materjali rootsi- ja välisajakirjanikele. Eesti Majas korraldatud vastuvõtul oli rohkesti akadeemilist peret ja avaliku elu tegelasi, eelkõige aga kutsujaid, korp. Frat. Estica enda liikmeid.

Aulike Konstantin Pätsi pronksbüsti oli paigutatud saalis aukohtale. Kokkuleetud algas akadeemilises vormis lühikesse aktusega, kus eesistevs istus laua taga ja esimeses istuvas. Enn Anderson tervitas kogunenud, andes siis sõnavõtuks Konstantin Pätsi kohta sõna jrk.kand. Voldeimar Kivialale. Vilmane vaates Konstantin Pätsi elu ja tegevust ajaloolises ja õiguslikus perspektiivis, konstateerides, et ta elu kujunes lahutamatuks osaks Eesti Vabariigi ja eesti rahva elust ja saatusest.

Ta on ka oma akadeemilisele kaasvõitlejale olnud ja jääb suures eeskujuks. Kõlalisel laulis nüüd ühist eesti hünni.

Leinateated

Armast isa, vanaisa ja äia

Voldemar Puhm'i

Sünd. 2.10.1896 Saue
Surn. 23.2.1974 Stockholmis

leinas sügavas kurbuses

SILVI ja VIIA
VOLDEMAR ja PEETER

Matusealatus toimub kolmapäeval, 13. märtsil kell 15.30 Trons kabelis Metsakalmistul.

Armast perekonnasõpra

Voldemar Puhm'i

mällestavad

NADJA MARIPUU
MAIE ja JÜRI RAID
PEREKOND USSISOÕ
NOORA VIREK
KSENIA KURGVEL

Armast sugulast ja kaas-vilsandlast

Oskar Vanaaus'i

mällestavad leinas

PEETER ALL
HARRY AUS
MIKKEL KÜTT
SERENA METSALO
JOHANNES MÄNDER
JAAN TEÄR
ERNST VILVAL
KARL VILVAL
perekondadega

EMMA ja ADOLF ALL
ESTER BOS
PEETER KULD
PAULINE LIGGI
KARL LIGGI
MARIE SIGUS
ADELE TEÄR
EMILIE TEÄR

Dageni artikkel...

Alguks lk 1

nõu me mitte midagi, kuigi Tallinn on linnulennult Stockholmile lähemal kui Göteborg. Äärmisel juhul aplodeerime viisakalt, kui Solzhenitsõn tae-va poole kisendab oma rahva valu ja meeleheidet. Loome Gulag-Arhipelaagi ja saame meiega sellest valesti aru (võibolla selleks, et sumbutada oma maailmasüdametunnistust?) Massimeedlumiid kujutavad kõike seda kui "raamatut, kus Solzhenitsõn kritiseerib Stalini-ajastu poliitilist vägivalda" (TV-Rapport ja Aktuaali) või avaldatakse arvamus, et ta kritiseerib poliitilist vägivalda samast sordist kui praeguses Kreekas või Kuubas (Svenska Dagbladet).

Dageni autor tulestab meelde, et Solzhenitsõn ise naelutab kinni, et ei ole üldse mingit, mis oleks "sama vägivald": N. Liidus on vägivald muutunud institutsiooniks, osaks argipäeva elus ja sovietsüsteemi selgrooks, seda ei saa mingi teise vägivaldaga maailmas võrrelda. Kreekal ei ole ümber traataedu, milniviljajad ja elektroonilisi mõrvaautomaate, rehitsetud surmatsoone jne. — enamus kreeklasi võivad maalt väljuda, mil nad tahavad. See ei olnud Stalini, kes leiuas orjalaagrid ega mitte Hitler — Solzhenitsõn lööb augu sisse müüdlile, nagu oluks Lenin

Alex Milits esitab küsimusi.

hea, Stalini halb ja praegune režiim jälle hea. Ta rõhutab, et terror kuulub sovietsüsteemi juurde loomuliku osana.

"Suur humanist" Lenin mõtles siin kõik läbi, plaanitses ja andis isiklikult käsu teostamiseks. Stalini oli ainult ta õpilane ja "suur destaliniseerija Hrushtšov" see, kes ise asutas uusi laagreid ja arendas uue süsteemi repressioonideks, mis Solzhenitsõni järele oli halvem kui Hitleri gaasikambri — poliitilised mentaalhaiglad, kuhu pandi teisitimõtlejad.

Milits küsis, kas peaminister on valmis pärast Gulag-Arhipelaagi lugemist proklameerima boikotti riikliku tehase Karistada Mekaniska Verktadi masinasadestite osas N. Liidu vastu. Tehas on 450 miljoni krooni eest saanud metsatööstusmasinaid Siberisse Ust-Ilimski puidukombinaadile, milline kasutab ligidalasuvate vangilaagrite tööjõudu? Kas Rootsi suursaatkond Moskvas avab ukseid Sovjeti kodanike kaitseks, keda ähvardab vangistamine...

"Teame liiga hästi, et meie maailmasüdametunnistus on liaks arg," ütles Alex Milits. Me haugume meeleldi ja valjusti sellele, mis on kaugel ja keegi ei ulatu meid lööma. Kuid kui Hitler laastas kõige hullemini, siis tegime katseid Göteborgs Handels och Sjöfartstidningeni vaigistamiseks, kes kritiseeris teda. Ja nüüd on N. Liit ainult 30 milli meist ja ainult väike veeriba vahel", ütleb Dageni artikkel lõpus.

Elav...

Alguks lk 1

Noortele langeb kohustus alal hoida eestlust võõrsil. Kõigil sugupõlvedel tuleb ühiselt töötada selleks, samuti jatkata võitlust eesti rahva vabastamiseks vene kommunistliku imperialismi küülist.

Kui meie seda ei tee, siis on kommunistlik poliitika meie rahvuse aeglaseks hävitamiseks oma eesmärgi saavutamud.

Oma rootsikeelses pöördmises küsis Mart Nõmm, miks Rootsi unustab nii kiirelt vägivalda ja ütlekohtu oma piiride läheduses, kuigi siin käib energiline võitlus teiste väikeste rahvaste vabaduse ja eluõiguse eest.

Kui aga vägivalda tarvitab suurriik "kiviviske kaugusel", siis valitseb ebaharilikult sügav vaikus. Kuhu jäävad siin üleriigilised nimekorjajad

Kompromiss: Mõms langeb 3 protsenti

Esmaspäeval tuli valisus vastu keskparteide, s.t. centerni ja folkpartiet nõudmistele mõmsi vähendamise küsimuses. Mõmsi vähendatakse kolme protsendiga ajavahemikul 1. aprill kuni 1. september vastutasuna sai omakorda valitsus läbi oma stimulantipakendi.

Stimulantipakend tähendab seda, et toetatakse rahaliselt lastega perekondi ja pensionäre.

Aprillis näiteks saavad pensionärid 243 krooni ekstra ja lastega perekonnad 200 krooni ekstra iga alaealise lapse pealt.

Kaotatakse ka ehitus-mõms, mis läheb riigile maksma umbes 800 miljonit.

Mõmsi vähendamise osas aga kardetakse, et hinnatõusud kaupadelt, mis ei kuulu hinnastopi alla, kompenseerivad äärmiselt ja et lõppedu-lõpuks on olukord ikkagi endine.

Arvestuste kohaselt muutuks keskmise sissetulekuga pere-

konna elu kõigest paarsada krooni odavamaks kogu mõmsi vähendamise perioodi kestel. Eeldusel muudugi, et kõik hinnad jääksid praegusele tasemele.

Teatud ettevõtted aga kardavad mõmsi vähendamist negatiivseid efekte. Näiteks autofirmad, kes arvatastasti müüvad märtsis erakordselt vähe. Inimesed ootavad aprillini, mil mõms langeb.

Kui ootatakse umbes 200 000 kroonine auto, tähendab mõmsi vähendamine umbes 600-kroonise kasumit ostjale. Saabi autotehased kardavad, et nende kasumid vähenevad vähemalt 30 miljoni võrra.

Ainult SvD

Ajalehtedest märkis Eesti Vabaduspäeva ära ainult Svenska Dagbladet, millise esindaja Hans Westorp viibis aktusel. Tema kirjutises, mis ilmus 2-veerusel, on pearõhk pandud Pätsil 190-a. juubelile ja presidendil jäljetule kadumisele pärast deporteerimist N. Liidu vürude poole.

"See tohiks olla ainulaadne juhustsiviliseeritud maade ajaloo", märgib autor, kes refereerib adv. Ervin Pangli, üliõpilast Mart Nõmme ja akteekõnelejat Heinrich Marki. Ta annab edasi Nõmme küsimuse rootsi avalikkusele, miks Rootsi, kes võitleb kõigialhumaansuse ja inimõiguste eest, ei tee sama naabrite eestlaste suhtes. Edasi antakse ka Heinrich Marki informatsioon uuest vangistamisest Eestis, mis on rahutusttekitavad — kommunistlik režiim tahab purustada kõike rahvuslikku vastupanu. Eestlastel ja baltlastel on õigus inimõiguste kaitsele ja enesemääratamisele.

Balti teoseid raamatukogudele

Lundis asuv Rootsi raamatukogudele ostetav kirjandust välja valv komisjon on ostustanud raamatukogudele osta ka Balti Komitee dokumentidekogu "The Baltic States 1940-1972".

Vastava ülevaate teose kohta, mis on aluseks otsuse tegemiseks, koostas Andres Küng. Komisjon on viimasel ajal ostnud rootsi raamatukogudele ka August. Rei teose: "The Drama of Baltic Peoples" ja Alfred Dillumi: "Domsendagen".

KÄSIRAAMAT ÕPETAJALE Herman Rajamaa "Käsiraamat eesti koolide õpetajale ja noortele" on saadaval peale Stockholmist Eesti Algkooli ka Eesti Kultuuri Kõnades Stockholmis Eesti Majas hinnaga kr. 15:— (+ saatetulu).

Torontos suri 30. jaanuaril Alfred Pejo, sünd. 18. juulil 1900 Kasari-

Torontos suri 2. veebruaril Endel Peek, sünd. 12. veebruaril 1923 Tallinnas.

protestidele ja demonstratsioonidele EV aastapäeva aktustest tänases lehes.

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiskoplik kog. 3/8 jääb jumalat. Jakobis ära. Saual päeval kl. 16 Jakobis valmiskontserdi Rudolf Tobias 100. aastada sünnipäeva puhul. Kaasagevad prof. Märton oreil, Eva Wilson-Märton sopran (mõlemad Hannoverist), koor Maaja Duesberg (New York) ja Jüri Raidi juhul.

ALINGSÅS: Maakirikus palve. jumalat. 9/3 kl. 12. õp. Kool, oreil PG Strömberg, laululehed. GÖTEBORG: Gbg-l. Rootsi kog. palve. jumalat. Kristlines 10/3 kl. 14. õp. Kool, oreil PG Strömberg, armulaud, laululehed.

EESTI AP. ÕIG KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai peakirik, 3/3 kl. 11 Suure paastu pp. õigeusu võidupüha, ülemp. Nacl.

SOOME ORTODOKSKIRIK

MÖLNÄL: 2/3 kl. 17 õhtuteen Mölnäli kog. majas Terrakottag. 3 B ja 3/3 kl. 13 liturgia samas, ülemp. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgaril, Kungsholmsgr. 23 jumalat. 3/3 kl. 16, kohalikud vennad.

STOCKHOLM: Eesti Nelipühil Kirik, Brävallag. 11, 3/3 kl. 10 pühapäevakoos., kl. 11 jumalat., Al-lan Lavr, koor ja kvartett. 5/3 kl. 19 palve ja piiblitund.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsgr. 37, 3/3 kl. 14 jumalat., H. Saraoja ja O. Targama. Pärast Kristuse surma mälestamine, O. Loogna.

ALINGSÅS: Östra Kyrkog. 8 B KFUK-is jumalat. 10/3 kl. 11. A. V. Hell.

GÖTEBORG: Blå Bandetis, Erik Dahlbergsg. 30, 3/3 jumalat. kl. 11. V. Kubja. 10/3 jääb jumalat. ära kuna Blå Bandeti ruumid on kinni.

GÖTEBORG: Linnea-Kirik, Linnegatan 35, jumalat. kl. 11. O. Kallaste. Parkg. 11 KFUM-is palve. 2/3 kl. 15 ja 6/3 kl. 13.

GÖTEBORG: Smyrnas, Parkg. 1 piiblit ja palvetund 2/3 kl. 14, jumalat. 3/3 kl. 15-Abel Milder, koori ja soolo ettek., pühapäevakool. Nä-dala sees: Hisingen, Ibsensg. 4 c/o Hell 6/3 kl. 18-Jonsered: Kyrkog. 8 D c/o Villars 6/3 kl. 13.

NORRÖPÖING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 3/3 kl. 13. J. Adelman jt. Betania, Bräddg. 54 palvet. 2/3 kl. 17,kõnet ja laulu he-lilindit.

Televisiooniprogramm

TV Lõrdag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskpråkiga program:
9.30 Tapahutmia. Aktueilt magasin
for finskpråkiga.
10.00 Rasti. Jutteluutukio kouluikäi-
sille lapsille ja vanhemmille Kalja
Sadearjun, Pertti Soramäen ja
Jukka Siikavireen seurassa.
Kryss. Om konkurrens for skolbarn
och deras föräldrar. Textat på sven-
ska.

10.20 Rivimies. SMP:n rivimies
Bruno Hinkka on pientä jättäjä Ori-
venden Hirsilästä.
Man i ledet. Landsbygdspartiit
man i ledet, Bruno Hinkka, är små-
brukare i Hirsilä i Orivesi. Textat
på svenska.

10.40 Kevytä haulikolla. Taskulä-
minä stereoaivutettua ojaista ali-
likoon.
Lite. pepprat. Underhållningspro-
gram. Textat på svenska.

11.00 Start II. Färg. 22. Friends in the
Country.
11.15–11.40 Filma själv. 4. Klipping.
Färg.

14.45 En français II. Färg. 20. C'est en
forgeant.
15.00 Tipsetra. Färg. Fredrik Bel-
frage och Leif Larsson.

18.20 TV-nytt, väder.
18.25 Helgalsringning. Färg. Från
Högy kyrka i Östergötland.

18.30 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
18.55 Fotboll. Färg. Bulgarisk tek-
nad kortfilm om fotboll och fot-
bollssoldare.

19.05 En fot i verkligheten – en i
fantasi. Färg.
19.30 Lava, aska och eld över Hemön.
Färg. För drygt ett år sedan drab-
bades Hemön av ett vulkanutbrott.

20.10 I tid. Färg. Jugoslavisk kort-
film.
20.30 Plank! med Ole Andersson,
Gus Dahlström, Stig Grybe, Gunnar
"Knas" Lindkvist och Claire Wik-
holm. Författare: Curt Wallerud och
Hans Widmark. Regi: Birgitta Zach-
risson.

21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35–22.45 Vilda västern:

TELEVISION 2

16.00 Känner du nån som är farlig?
Det finns människor i vårt samhälle
som redan från början är utstötta
och som blir betecknade som far-
liga, kanske i helt sitt liv.

16.35 Onedlin linjen. Färg.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Det susar i säven. Färg. Håkan
Serner läser ur Kenneth Grahames
bok. 1. Vid floden.

17.45 Lilla Anna och Långa farbror
är Inger och Lasse Sandberg. Färg.
1. Lilla Anna flyttar saker.

18.00 Lördags. Färg.
18.30 Barnen i 47 A. Färg. 4. Äntligen
ensamma.
19.00 I naturen med Nils Dahlbeck.
Färg.

19.30 Rapport med väder och sport.
20.00 Doktorn går till sängs. Färg.
21.35 Lördagsnöjet: Zetterlund &
Westerlund. Färg. Monica Z och
Cecilia V underhåller tillsammans
med Lars Lind och andra.

22.40–22.45 TV-nytt, väder.

TV Söndag

1.30 Jordbruk 74. Färg. 3. Vallöding.
Suomenkieliset ohjelmat:
Finskpråkiga program:
10.00 Uutisviikko.
Nyhetsveckan.

10.25 Lasten TV: Hurjat pihat. Vär-
l. Barnprogram: Den glada festen.
Färg.

10.30–11.00 Naurava rakkaus.
Den kända kärleken. Filmberättelse
om vad människor gör för att trivas
med varann.

Textat på svenska.
11.20 "Vadå, bör hon inte?" Att se
vad andra hör. Textat.

17.10 Helen – kvinna av i dag. Färg.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Det kommer en sång. Sri Syl-
viati, Sylvia Nilsson, sjunger egna
andliga sånger och samtalar med
Bengt Roslund.

18.30 Snokens rörelser – om olika
företeelser i den nordiska naturen.
Färg.

18.45 Häng med – jorden runt! Färg.
Veckofinal. Lennart Hyland och
Per-Erik Lindorm.

19.30 Musiken och vi: Är musik en
nödvändighet eller en lyxartikel?
20.00 Raoul Wallenberg. Färg. 2.
Hemlighetsmakeri och ovisshet.
Diplomaten Raoul Wallenberg för-
svann vid krigsslutet i Budapest.
Programserien bygger på intervjuer
med Wallenberg-medarbetare, ar-
kivfilmsmaterial och spelscener där
händelser med och kring Raoul
Wallenberg rekonstrueras.

20.40 Här händer det aldrig nåt.
Färg. "Det är toppenbra här". Var-
dagsbilder från Idre i ett reportage
av Erik Goland och Ulf Schenkma-
nis.

21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35–22.05 Sportspegeln.

TELEVISION 2

9.55 Stäm gitarren. Färg.
10.00 Start II. Färg. 21. A Holiday in
Sweden.

10.15 Ta ton! Färg. Spela gitarr och
blockflöjt med Uffe och Clas.
10.35–10.55 Förskoleprogram: Om –
när vi klär ut oss. Färg.

11.45–12.45 Vassaloppet. Direktsän-
dning från målet i Mora. Sven Plex
Petersson. Färg.

16.10 Vassaloppet. Direktsändning från
målet i Mora där vi väntar på mo-
tionsåkarna. Färg.

16.25 Musik i Tvåan: Musik i land-
skapet. Färg. Ord, toner och bilder
från Gotland.

17.10 Vassaloppet. Direktsändning från
målet i Mora där vi väntar på mo-
tionsåkarna. Färg.

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Det susar i säven. Färg. 2. Nya
äventyr vid stranden.

17.45 Lilla Anna och Långa farbror.
Färg. 2. Lilla Anna – kom och
hjälp.

18.00 Sant och sänt. 5. Om stritjud
med nålar, hur man gör en hemma-
telefon, hur man hör under vatten,
spelar på flaska och om hur man
gör glas.

18.30 Det röda guldet. Färg. Stäm-
ningsbilder från paprikaskörden i
en ungersk lekty.

18.40 X P Z – tecknad serie av Eric
M Nilsson. 7. Tro. Färg.
19.00 Sportnytt.
19.30 Rapport med väder.

20.00 VM – handboll. Färg. Från
matchen Rumänien – Sverige i
Schwerin i Östtyskland. Arne He-
gerfors.

20.20 Svenskt i USA: Snugatsan festi-
val – underhållningsreportage
från Cedar Ave i Minneapolis, som
i forna dagar var ett svensktent-
rum. Färg.

21.00 Utmaningen: Räddslan för folk-
viljan. Färg. Det sista av livsaskä-
dningsredaktionens tre utmaningar
om räddslor.

22.00–22.05 TV-nytt, väder.

TV Måndag

Skol-TV:
9.00–9.10 Switch on! 23. Lågstadiet.
11.00 Stäm gitarren. Färg.
11.05–11.25 Ta ton! Färg. Spela gitarr
och blockflöjt med Uffe och Clas.
Skol-TV:

12.45–13.05 Liv under mikroskop III.
1.30 Halvmen: Hur man knyter sin
skridsko. Färg.

16.35 Fantastiska bilder. Färg.
16.45–16.55 Nalle Topp och den blå
månen. Färg.

17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Pojkarna på Flaxton. Färg.

18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Vägvalen och fiolen – rysk
pjäs. Färg.

20.15 En Barfod-mosaik. Färg. Bent
Barfod, dansk tecknare och trick-
filmspecialist under 25 år, berättar
om sig själv och sin konst.

21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 Häng med! Färg.
Musiken och vi:

21.50–22.50 Pjelling. Färg. Sverige –
ett musikaliskt u-land?

TELEVISION 2

17.35 TV-nytt, väder.
17.30 Precis lika gammal som du.
Färg. En saga av Siv Widerberg om
en pojke, Magnus, och hans storsys-
ter Gunilla. 1. Upp och ner.

17.45 Bandykola med Bernt
"Bempa" Ericsson. Första delen.
Färg.

18.00–18.35 40 år med Tage Erlander.
Färg. "Chrusjjev grät över Wallen-
berg-affären". Förra statsministern
Tage Erlander berättar för Gunnar
Pallin om politiker och statsmän han
mött och om risken för s k pamp-
våde i Sverige. Textat.

18.55 Anslagsavtalen. Färg.
19.00 TV 3 – folkets kanal. Färg.
19.20 Sydnytt, västnytt, mittnytt,
nordnytt, allehanda.

19.30 Rapport med väder.
20.00 Kvällsöppet – Per Grevär.
Färg.

21.00 Fråga om medicin. Färg.
21.30 Skärvar – en serie dansbilder,
som handlar om frigörelse. För dan-
sen svarar Gunilla Thorsell.

21.50–21.55 TV-nytt, väder.

TV Tisdag

Skol-TV:
8.30–8.50 Att bygga från grunden –
byggteknik. 6. Vågar. Gymnasiet.

9.00–9.20 Människan – en maskin. 1.
Energi genom förbränning. Mellan-
stadiet.

10.00 Switch on! 23. Lågstadiet.
10.10–10.25 Föremålen berättar, åk 4.
3. Bockstensmannen. Mellanstadiet.

Förskoleprogram:
10.30–10.50 Om – när vi klär ut oss.
Färg.

11.00–11.15 Start II. Färg. 22. Friends
in the Country.
Skol-TV:

12.00 Klotet 12. Färg. Lågstadiet.
12.10–12.40 De båda världskrigens tid.
2. Mellankrigstiden – 30-talet. Hög-
stadiet.

12.45–13.05 Föremålen berättar, åk 5.
Krigsskeppet Wassa. Mellanstadiet.
13.15–13.35 Sömmesorganen och deras
funktioner. 2. Buller. Högstadiet.

Förskoleprogram:
13.30–13.50 Om – när vi klär ut oss.
Färg.

14.30–14.50 Om – när vi klär ut oss.
Färg.

15.50 2 plus 2 är 5. Färg. Tolvårige
Kristian flyttar med sin familj till
en ny stad. Han byter skola och
får nya kamrater som mobbar ho-
nom. Wenche, en av hans klasskam-
rater har också svårigheter.

16.30–16.55 Halvmen: Tisdagskul med
teckenspråket. Färg.

17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Ventilen. Färg.

18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Livspelet. Färg. Hur började
livet på jorden? Vart är det på
väg? Darwins tankar om det natu-
rliga urvalet möter dagens kunskap
om artfihetens kemiska kod.
Vård: Bengt Feldreich.

20.00 Solen är röd. Färg.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.

21.35 Häng med! Färg.
21.45 Arsene Lupin – gentiemanna-
tjuven. Färg. 2.

22.40–22.55 En français II. Färg. 21.

TELEVISION 2

17.35 TV-nytt, väder.
17.30 Precis lika gammal som du.
Färg. 2. Hund i stan.

17.45 Bandykola med Bernt
"Bempa" Ericsson. Andra delen.
Färg.

18.00 Start II. Färg. 22. Friends in the
Country.

18.15 Stäm gitarren. Färg.
18.20–18.40 Ta ton! Färg. Spela gitarr
och blockflöjt med Uffe och Clas.

18.55 Putes tips. Färg.
19.00 TV 3 – folkets kanal. Färg.
19.20 Sydnytt, västnytt, mittnytt,
nordnytt, allehanda.

19.30 Rapport med väder.
20.00 Onedlin-linjen. Färg. 4. Snabba
pengar.

20.50 I folkviset. Färg. Bertil
Strandberg, trombon, och Lars-Gö-
ran Ulander, saxofon, är solister i
Umevalsen och Folkvisa från Väst-
erbotten.

21.00 Klev – en stad i Sovjet. Färg.

21.50 Kvällsöppet – Per Grevär.
Färg.
22.35–22.40 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV:
9.00–9.15 Here we come. Färg. 2.
Walking and walking. Mellansta-
diet.

9.45–10.05 Klotet 12. Färg. Lågstadiet.
10.10–10.35 Elektrisk energi. 2. Från
kraftverk till konsument. Högsta-
diet.

11.00–11.20 "Jag vet precis!" att se
vad andra hör.

11.30–11.55 Filma själv. 4. Klipping.
Färg.
Skol-TV:

12.45–13.05 Familjekunskap åk 1–2.
1. Inte menar jag nåt illa... av
Sandro Key-Aberg. Gymnasiet.

15.40 Det rastlösa havet – dokumen-
tärfilm. Färg. Havet som aldrig vi-
lar. Filmen är producerad av Walt
Disney.

16.30 Halvmen: Dagga kåpa. Färg.
Maud Reuterswärd berättar.

16.35–16.50 Sagor från en trädgård.
Färg.

17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Vår fantastiska
18.30 Sveriges magasin. Färg.

19.25 Livspelet. Färg. Även livs-
spelet har sina regler, och man kan
söka fastställa dem på olika sätt.
Darwin såg t ex spelets regler som
ett naturligt urval. Vård: Bengt
Feldreich.

19.30 Vinterkväll. Färg. Här männis-
kan en chans?
21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.
21.35 Häng med! Färg.

21.45–22.20 De blodröda hästarna.
Färg. Sovjetisk film från 1964. Regi:
Sergej Paradzjanov.

I rollerna: Ivan Mikolajtjuk, Larissa
Kadotnikov, Tatjana Bestajeva,
Spartak Bagasjvili.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Precis lika gammal som du.
Färg. 3. Bilat, buller och brak.

17.45 Bandykola med Bernt
"Bempa" Ericsson. Tredje delen.
Färg.

18.00–18.45 Teaterkrönika. Färg. In-
gmar Bergmans uppsättning av
Strindbergs Till Damaskus och Ralf
Långbackas uppsättning av Brechts
Heliga Johanna från Skatshusen.

15.55 Start II. Färg. Övningsprogram
22.

19.00 TV 3 – folkets kanal. Färg.
19.20 Sydnytt, mittnytt, nordnytt, al-
lehanda.

19.30 Rapport med väder.
20.00 Pjäser om kvinnor. Färg. Lars
Löfgren och Gudrun Kjellberg pre-
senterar kvällens föreställning, Ris-
bastun, och ger en närmare bak-
grund till de övriga pjäser om
kvinnor som kommer att sändas
varje vecka i TV 2-teatern under
våren.

20.10 Risbastun av Johan Stagnell.
Färg. Den första pjäsen i TV 2-tea-
terns svit med pjäser om kvinnor
skrevs redan 1755 och bygger på en
verklig händelse i Stockholm. En
sadeshandlare hade gett sin hustru
en örfil. Hon klagade för sina vä-
ninnor, som hämnades på mannen
genom att knäppa ner hans byxor
och ge honom en så ordentlig om-
gång att han blev sängliggande i
flera dagar. Regi: Yngve Gamlin.
Bearbetning: Bo Andersson.

Medverk: Margaretha Krook, Lena
Brundin, Carl-Gustaf Lindstedt, Ol-
legård Wellton, Lillskulla Jobs, Jan
Nyman, Inga Didong, Nils Eklund,
Ulla Timander, Margareta Nilsson.

20.45 Det gotländska änglet. Färg. Om
sommarängens blomsterprakt och
slätterängens lår.

21.00 Vetenskapens värld. Färg. Om
hur artfihetsforskarna "konstrue-
rar" nya djurarter för att öka köti-
produktionen. Gäst: professor Allan
Bane, veterinärhögskolan. Program-
ledare: Bo G. Erikson.

21.40 Kvällsöppet – Per Grevär.
Färg.
22.35–22.40 TV-nytt, väder.

TV Torsdag

Skol-TV:
8.30–8.50 Sju gissel, åk 1–3. 3. Para-
stisjuddomar. Gymnasiet.

9.45–10.05 Appell och dokument, åk
1–3. 3. Att registrera verkligheten.
Gymnasiet.

11.00–11.15 En français II. Färg. 21.
Boules et balles.

Skol-TV:
12.00–12.15 I Sverige idag. 2. Vad får
vi för våra skattepengar? Lågsta-
diet.

12.45–13.10 The Mystery on the
Moor, åk 7. Färg. 1. Out of the
Blue. Högstadiet.

13.35–13.55 Liv under mikroskop II.
Högstadiet.

14.30–14.50 Lärarprogram: Musik 4.
Program 4 för lärare. Mellanstadiet.

15.20 Håll masken, grabb! Färg. Ole
kommer till en internatskola där
han blir bästa kompis med Peter
och Mogens. De har problem med
lärare, förälskelse, förbjuden rök-
ning, flickpengar och inte minst för-
äldrar. Film från Danmarks Radio.

16.30 Halvmen: Elshälsar på Färg.
16.40–16.55 Stadsmusikanterna i Bre-
men. Färg. Tecknad tysk folksaga.
17.55 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Barnjournalen. Färg.

18.30 Sveriges magasin. Färg.
19.30 Helen – kvinna av idag. Färg.
8. Mamma.

I rollerna: Alison Fiske, Martin
Shay, Christopher Ballantyne, Mar-
garet Ward, David Waller.

20.20 Musik på fjäboden 2. Färg. Al-
dermännan i Orsa, spelanslag.

20.30 Insyn: Vem bestämmer i Em-
maboda? Färg. Det frågar sig invä-
narna på orten nu sedan det fran-
ska multinationala storföretaget
Saint Gobains köp av aktiemajori-
teten i Emmaboda Glasverk skapat
oro inför framtiden.

Medverk: Reuben R. Jensen, chef
för General Motors, Enar Agren,
ordf i Fabrikärsarbetareförbundet, dr
Jan Afors och statsminister Olof
Palme.

21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.

21.35 Häng med! Färg.
21.45–22.30 Rödd svart. Färg. I Eng-
land bosatta västindiska barn vitt-
nar med musik och dans om sitt liv
mellan två världar.

TELEVISION 2

17.00 Förskoleprogram: Lek och lär
om – kläder. Färg.

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Precis lika gammal som du.
Färg. 4. Gumman med de långa
naglarna.

17.45 Bandykola med Bernt
"Bempa" Ericsson. Fjärde delen.
Färg.

18.00 Jordbruk 74. Färg. 4. Vallskörd
– göra hö med hötor.

18.30 VM i konsttåkning. Färg. Från
paråkning i München. Bengt
Grive.

19.20 Sydnytt, västnytt, mittnytt,
nordnytt, allehanda.

19.30 Rapport med väder.
20.00 "Jag vet precis". Att se vad
andra hör.

20.30 Stranden. Färg. Lyrisk bildrap-
sodi.

20.30 De tre från Haparanda. Färg. 4.
Kalmar – Lund.

Medverk: Stefan Ekman, Ernst-
Hugo Järegård, Hans Ernbäck, Erik
Strandell.

21.30 Insändaren. Textat.
21.30 Sportnytt.
22.00 Kvällsöppet – Per Grevär.
Färg.

22.45–22.50 TV-nytt, väder.

Huumor

Papa magab väga raskelt.
Norskamine kostab peagu üle ma-
ja. Siis